

”NÄIN ME ONNISTUMME YHDESSÄ”
Kouluhyvinvointia rakentamassa
kodin ja koulun yhteistyöllä

Minna Mäkitalo

Opinnäytetyö

YLEMPI AMK-TUTKINTO

Toukokuu 2006

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala

1 JOHDANTO	7
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	10
3 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ.....	11
3.1 Ekologinen malli kodin ja koulun yhteistyön taustalla	11
3.2 Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli.....	12
3.3 Perheen kohtaaminen.....	14
3.3.1 Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen arviointi- ja kehityskeskusteluissa	15
3.2.2 Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys koulun keskustelutilanteissa.....	16
3.3.3 Hyvä ammatillinen vuorovaikutus	20
4 KOULUHYVINVOINTI.....	21
5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN.....	24
5.1 Precede – Proceed – malli kehittämishankkeen viitekehyksenä	24
5.2 Kehittämismenetelmät.....	33
5.2.1 Kouluhyvinvointikysely ja sen toteuttaminen Vaajakummun koulussa	33
5.2.2 Mielipidetiedustelu Vaajakummun koulun oppilaiden vanhemmille ja huoltajille.....	36
5.2.3 Yhteistoiminnalliset työskentelyillat oppilaille, vanhemmille ja huoltajille kouluhyvinvointi ja OPS -teemalla sekä Vaajakummun koulun henkilökunnan yhteistoiminnallinen työskentelyiltapäivä....	38
6 TULOKSET	40
6.1 Kouluhyvinvointi Vaajakummun koulussa oppilaiden kuvaamana	40
6.1.1 Terveystila	41
6.1.2 Koulun tilat ja toiminta.....	42
6.1.3 Koulutyö.....	45
6.1.4 Koulun ihmissuhteet	47
6.1.5 Kehittämiskohteita kouluhyvinvointimittausten näkökulmasta.....	50

6.2 Vanhempien toiveita ja ajatuksia Vaajakummun koulun toiminnasta	52
6.2.1 Mikä on vanhempien mielestä koulussa tärkeää ja missä asioissa olemme Vaajakummun koulussa onnistuneet	52
6.2.2 Missä asioissa koulumme voisi kehittyä tai kehittää toimintaansa	55
6.2.3 Kodin ja koulun yhteistyön kehittämishaasteet ja nykytila koulussamme	56
6.3 Kouluhyvinvointi -iltojen koostetta	61
7 KEHITTÄMISHANKKEEN MYÖTÄ SYNTYNYTTÄ KÄYTÄNNÖN TOIMINTAA KOULUHYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI VAAJAKUMMUN KOULUSSA	65
7.1 Turvallisuuden tunnetta lisääviä toimenpiteitä	65
7.2 Vanhempainyhdistystoiminnan käynnistyminen	66
7.3 Koti-koulu -keskusteluviikko	66
7.4 Yhteistä turvaverkkoa rakentamaan lasten ja vanhempien kesken toiminnallisoin keinoin	67
8 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖSUUNNITELMA VAAJAKUMMUN KOULUSSA	69
9 PROSESSIN ARVIOINTIA JA JATKOSUUNNITELMIA	73
LÄHTEET	77
 LIITTEET	
Liite 1. Oppilaskysely Anne Konun (2002) Koulun hyvinvointimalliin perustuen	79
Liite 2. Mielipidetiedustelu Vaajakummun koulun oppilaiden huoltajille syys- / lokakuussa 2004	86
 KUVIOT	
Kuvio 1. Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli (Siniharju 2003, 44.)	13
Kuvio 2. Koulun hyvinvointimalli (Konu 2002, 44.).....	22

Kuvio 3. Green & Kreuter (1999) Precede-proceed malli sovellettuna kehittä- mishankkeen viitekehykseksi	25
Kuvio 4. Kouluhyvinvoinnin eri osa-alueiden keskiarvot Vaajakummun 3.-5. vuosiluokkien oppilailla	40
Kuvio 5. Kouluhyvinvoinnin eri osa-alueiden keskiarvot sukupuolittain 3.-5. vuosiluokkien oppilailla	41
Kuvio 6. Kyselyyn vastanneiden päänsärkyoireiden yleisyys prosentteina.....	42
Kuvio 7. Koulun tiloja koskevat väittämät, joissa erot luokka-asteiden välillä näkyivät erittäin selvästi.....	44
Kuvio 8. Kouluhyvinvoinnin eri osa-alueiden keskiarvot luokka-asteittain Vaa- jakummun 3.-5. vuosiluokkien oppilailla	45
Kuvio 9. Kolme matalinta ja kolme korkeinta keskiarvoa Koulutyö -osa-alueelta	46
Kuvio 10. Väittämät, joissa sukupuolten väliset erot näkyvät selvimmin Koulu- työ – osa-alueella	46
Kuvio 11. Väittämät Koulutyö -osa-alueelta, joissa luokka-asteiden väliset erot näkyvät selvimmin	47
Kuvio 12. Korkeimman keskiarvon saaneet väittämät koulun ihmissuhteet – osa -alueelta.....	48
Kuvio 13. Sukupuolten väliset erot Koulun ihmissuhteet – osa -alueen väittä- missä	48
Kuvio 14. Luokka-asteiden väliset erot Koulun ihmissuhteet osa-alueen väit- tämissä	49
Kuvio 15. Koulukiusaaminen Vaajakummun koulun 3.-5. vuosiluokkien oppi- laiden kokemana helmi-maaliskuussa 2004	50
Kuvio 16. Koulumme on oppilaalle turvallinen	53
Kuvio 17. Koulumme ilmapiiri on ystävällinen, avoin ja kannustava (%)	54
Kuvio 18. Koulumme on oppilaista viihtyisä paikka	54
Kuvio 19. On tärkeää, että koulussamme toimisi vanhempainyhdistys	58
Kuvio 20. Saan riittävästi tietoa lapseni koulunkäynnistä	58
Kuvio 21. Henkilökohtaiset keskustelut auttavat koulunkäynnin seuraamisessa	59
Kuvio 22. Tunnen lapseni luokkakaverit ja heidän vanhempansa	60
Kuvio 23. Lapseni opettaja on helposti tavoitettavissa	60

TAULUKOT

Taulukko 1. Luokkien oppilasmäärät ja kyselyyn osallistuneet oppilaat35

Tekijä(t) Minna Mäkitalo	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 87	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi "NÄIN ME ONNISTUMME YHDESSÄ" Kouluhyvinvointia rakentamassa kodin ja koulun yhteistyöllä		
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi AMK – tutkinto, Terveystieteiden edistämisen koulutusohjelma, Lapsiperheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen suuntaavat opinnot		
Työn ohjaaja(t) Koulutusjohtaja Leena Liimatainen, JAMK; yliopettaja Marjo Martikainen, JAMK; sivistysjohtaja Pirkko Rissanen, Jyväskylän maalaiskunta; rehtori Virpi Ravolainen, Vaajakummun koulu		
Toimeksiantaja(t)		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Kodin ja koulun yhteistyötä on tutkittu runsaasti kautta vuosikymmenten. Tänä päivänä muutospaineita kodin ja koulun yhteistyölle luovat koululakien muutokset, uudet opetussuunnitelmat sekä yhteiskunnan nykytilanne, jossa huoli lapsista ja nuorista on nostettu korostetusti esiin.</p> <p>Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli edistää kouluhyvinvointia kehittämällä kodin ja koulun yhteistyötä Jyväskylän maalaiskunnassa ja erityisesti Vaajakummun koulussa.</p> <p>Kehittämishankkeen teoreettiseksi viitekehikseksi sovellettiin terveyden edistämisen Precede - Proceed -mallia.</p> <p>Vaajakummun koulun 3.-5. vuosiluokkien oppilaat vastasivat helmi-maaliskuussa 2004 Konun (2002) kehittämään kouluhyvinvointikyselyyn, jonka osa-alueita ovat: koulun olosuhteet (having), sosiaaliset suhteet (loving), itsensä toteuttamisen mahdollisuudet (being) ja terveydentila (health). Syys - lokakuussa 2004 koulumme oppilaiden vanhemmat ja huoltajat vastasivat mielipidetiedusteluun. Ryhmätyöskentelyjen avulla kartoitettiin oppilaiden, opettajien, vanhempien/huoltajien sekä oppilashuoltohenkilöstön näkemystä hyvinvoinnista koululaisesta lukuvuoden 2004 - 2005 aikana. Koulumme henkilökunta työsti erilaisissa työryhmissä koulumme toimintakulttuuriin liittyviä asioita koko lukuvuoden 2004 - 2005.</p> <p>Tässä raportissa kuvaillaan kehittämisprosessin vaiheita sekä löydettyjä kehittämiskohteita kodin ja koulun yhteistyölle oppilaiden kouluhyvinvoinnin lisäämiseksi sekä luokka- että koulutasolla.</p> <p>Kehittämisprosessin myötä luotiin kodin ja koulun yhteistyön toimintasuunnitelma Vaajakummun kouluun, joka on osa kehittämisprosessin aikana luotua Vaajakummun koulun opetussuunnitelmaa. Kehittämissuunnitelman aikana parannettiin oppilaiden kouluhyvinvointia puuttamalla mm. välituntiturvallisuuteen ja perustamalla kouluun vanhempainyhdistys.</p>		
Avainsanat (asiasanat) kodin ja koulun yhteistyö, kouluhyvinvointi, koulun kehittäminen		
Muut tiedot		

Author(s) Minna Mäkitalo	Type of Publication Master's Thesis	
Title "This way we can succeed together" Developing well-being at school by cooperation between home and school	Pages 87	Language Finnish
Degree Programme Postgraduate degree Programme in Health Promotion and Preventive Care. Promotion of health and wellbeing in families with children.	Confidential Until ☐	
Tutor(s) Koulutuspäällikkö Leena Liimatainen, JAMK; yliopettaja Marjo Martikainen, JAMK; sivistysjohtaja Pirkko Rissanen, Jyväskylän maalaiskunta; rehtori Virpi Ravolainen, Vaajakummun koulu.		
Assigned by		
Abstract <p>There is plenty of research made of cooperation between home and school during the latest decades. The changes of school laws and curriculum are creating pressure to the cooperation between home and school. The concern of children and youth is an essential part of current public discussion.</p> <p>The purpose of this development project is to promote well-being at school by developing the cooperation between home and school at the Rural Municipality of Jyväskylä and especially at Vaajakumpu School.</p> <p>Precede - Proceed –model, earlier used in health promotion, was chosen and used as a theoretical framework of this development project.</p> <p>The pupils of 3rd, 4th and 5th grade participated in a survey of well-being at school in February or March 2004 (Konu 2002). The survey was developed from the School Health Promotion Survey. Well-being was divided into four categories: school conditions, school relationships, means for self-fulfilment and health status. Parents' opinions were explored in a survey organised in September and October 2004.</p> <p>The pupils, parents and teachers discussed in groups and described their own visions of the well being student. Also the staff in student welfare services was involved in this discussion. Vaajakumpu School staff worked in several workshops with school culture related issues during the school year 2004 – 2005.</p> <p>This report describes stages of the development process. It also brought out some important issues we could develop in our school with parents. This development can make the well-being at Vaajakumpu School even better.</p> <p>The curriculum scheme for cooperation between home and school was created during this development process. This scheme is a part of Vaajakumpu School curriculum. We achieved significant progress in well-being in school at Vaajakumpu School during this development process. The association of parents was founded and the safety at Vaajakumpu School got better.</p>		
Keywords cooperation between home and school, well-being at school, school developing		
Miscellaneous		

1 JOHDANTO

Toimiessani luokanopettajana olen tekemisissä oppilaiden vanhempien ja koko perheen kanssa. Suuri osa yhteistyöstä kodin ja koulun välillä koostuu erilaisten tietojen välittämisestä joko reissuvihkon, puhelimen tai sähköpostin välityksellä. Vähintään kerran vuodessa tapaan jokaisen oppilaan ja hänen vanhempansa tai huoltajansa henkilökohtaisesti keskustelutilanteessa. Yleensä kyseessä on arviointikeskustelu tai tutustumistilanne uuden oppilaan, hänen vanhempiansa tai huoltajiensa ja opettajan välillä. Keskustelutilanne voi liittyä myös johonkin koulussa ilmenneeseen oppimisvaikeuteen, häiriökäyttäytymiseen, koulun tai luokan vaihtoon, henkilökohtaisen opetuksen järjestämisestä koskevan suunnitelman laatimiseen tms. Vanhempainilloissa, juhlissa, teemapäivissä ja retkillä tapaan myös oppilaiden vanhempia ja perheitä. Mielestäni yhteistyö kodin kanssa on välttämätöntä oman opetus- ja kasvatustyöni kannalta. Yhteistyön avulla lapsen eri kasvattajat pystyvät yhdessä sopimaan asioista ja luomaan eri kasvatusympäristöistä lapselle ehjän kokonaisuuden ja jatkumon (Bardy, Salmi & Heino 2001, 69). Onnistuneesta yhteistyöstä hyötyvät kaikki osapuolet – vanhemmat, huoltajat, opettajat ja ennen kaikkea lapsi.

Tähän mennessä yhteistyölle kodin ja koulun välillä ei ole ollut mitään lakisääteistä suunnitelmaa. Yhteistyötä on ohjannut ainoastaan perusopetuslain (1998/628) 3 §, joka velvoittaa: ”Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.” Perusopetuslain (1998/628) muutoksessa, joka astui voimaan 1.8.2003, opetuksen järjestäjä velvoitetaan laatimaan suunnitelma kodin ja koulun yhteistyölle. (Perusopetuslaki 1998/628.) Uusiin perusopetuksen vuosiluokkien 3-9 opetussuunnitelman perusteisiin, joista opetushallitus päätti 16.1.2004, on nyt kirjattu keskeiset periaatteet kodin ja koulun yhteistyöstä sekä oppilashuollosta (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004). On aika lähteä suunnitelmallisesti kehittämään sekä koulu- että kuntatasolla tätä lasten ja nuorten oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävää toimintaa.

Jyväskylän maalaiskunnassa on lukuvuonna 2003 - 2004 työstetty perusopetuksen kunnallista opetussuunnitelmaa 15 työryhmän voimin. Kunnallisessa

opetussuunnitelmassa tarkennetaan edelleen valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteita. Kodin ja koulun yhteistyö -opetussuunnitelmatyöryhmässä, jossa oli mukana myös oppilaiden vanhempien ja huoltajien edustajia, linjattiin kodin ja koulun yhteistyötä Jyväskylän maalaiskunnassa näin:

Kodin ja koulun yhteistyö on luonnollinen jatke kotien ja varhaislapsuuden yhteistyökumppanien neuvolan, päivähoidon ja esiopetuksen kanssa alkaneelle yhteistyölle. Kodin ja koulun yhteistyöllä pyritään tukemaan oppilaan kokonaisvaltaista tervettä kasvua ja hyvää oppimista yhdessä terveydenhuollon ja sosiaalitoimen asiantuntijoiden kanssa. Koulun ja kodin yhteistyössä sitoudutaan toimimaan yhdessä lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Vuorovaikutus edellyttää osapuolten keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista.

(Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen 1-9 luokkien opetussuunnitelma 2004.)

Uusissa opetussuunnitelmissa kodin ja koulun yhteistyö jaetaan yksilö- ja yhteisötasolla tapahtuvaan toimintaan. Yksilötasolla tapahtuvaa yhteistyötä ovat esim. arviointi- ja kehityskeskustelut. Yhteisötason toimintaa ovat luokan vanhempainillat, luokan vanhempien välinen toiminta ja koko koulun tasolla tapahtuva toiminta.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on edistää kouluhyvinvointia kehittämällä kodin ja koulun yhteistyötä. Kehittämishankeessa pyritään luomaan uusia toimintamalleja ja kehittämään jo olemassa olevia toimintakäytänteitä.

Työskentelen luokanopettajana Vaajakummun koulussa, Vaajakoskella. Vaajakoski sijaitsee Keski-Suomessa, Jyväskylän maalaiskunnassa noin seitsemän kilometrin etäisyydellä Jyväskylän kaupungista. Vaajakosken - Jyskän taajamassa asukkaita on n. 12.000 ja koko maalaiskunnassa vähän yli 33.000.

Vaajakummun koulun työyhteisö koostuu noin 500 erilaisesta oppilaasta ja noin 50 heitä eri tavoin tukevasta aikuisesta. Suurin osa koulumme oppilaista

opiskelee yleisopetuksen luokilla 1.-6. Koulussamme toimii myös useita erityisopetuksen pienluokkia.

Kehittämishankkeeni teoreettiseksi viitekehikseksi sovellan Precede Proceed -mallia. Olen ollut itse mukana Jyväskylän maalaiskunnan kodin ja koulun yhteistyö opetussuunnitelmatyöryhmässä sekä kehittämässä Vaajakummun koulussa kodin ja koulun yhteistyötä. Toimin myös Jyväskylän maalaiskunnassa kodin ja koulun yhteistyön ohjaavana opettajana.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tänä päivänä puhutaan paljon työhyvinvoinnista. Lapsen ja nuoren ”työpaikka” on koulu. Viihtymiseen koulussa – kouluhyvinvointiin – on mahdollista vaikuttaa tiiviillä ja suunnitelmallisella kodin ja koulun yhteistyöllä.

Suomen koululaitos on menestynyt erinomaisesti koulusaavutuksia mittaavissa Pisa -tutkimuksissa (Brunell ym. 2004). Samaan aikaan kouluviihtyvyyden on todettu Suomessa olevan huomattavan heikkoa kansainvälisten vertailututkimusten perusteella. Opetushallitus on perustanut tätä pohtimaan kouluviihtyvyystyöryhmän, joka luovutti raporttinsa vuoden 2005 lopulla. (Kouluhyvinvointityöryhmän muistio, 2005.)

Perusopetuslain (1998/628) muutos, joka astui voimaan 1.8.2003, velvoittaa opetuksen järjestäjiä laatimaan suunnitelma kodin ja koulun yhteistyölle. Kouluissa pohditaan, vastaako nykyinen kodin ja koulun yhteistyön toimintamalli uusiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2004) kirjattuja periaatteita kodin ja koulun yhteistyöstä. Teema on siis akuutti ja ajankohtainen.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on edistää kouluhyvinvointia kehittämällä kodin ja koulun yhteistyötä Jyväskylän maalaiskunnassa ja erityisesti Vaajakummun koulussa.

Tavoitteenani on

- § kuvailla kehittämisprosessin eri vaiheita
- § etsiä kehittämiskohteita kodin ja koulun yhteistyölle oppilaiden kouluhyvinvoinnin lisäämiseksi
- § luoda Vaajakummun koulun kodin ja koulun yhteistyösuunnitelma

3 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖ

Kodin ja koulun yhteistyötä on tutkittu runsaasti kautta vuosikymmenten. 2000-luvulla aihetta ovat tutkineet mm. Metso (2004) ja Siniharju (2003). Tänä päivänä muutospaineita kodin ja koulun yhteistyölle luovat koululakien muutokset, uudet opetussuunnitelmat, kuntiin laaditut lapsi- ja perhepoliittiset ohjelmat sekä yhteiskunnan nykytilanne, jossa huoli lapsista ja nuorista on nostettu korostetusti esiin.

Perinteinen kuva kodin ja koulun yhteistyöstä on ollut melko mustavalkoinen. Opettaja on ottanut yhteyttä kotiin, kun siihen on ollut erityinen tarve. Yhteydenotto on liittynyt lähes aina epämiellyttäviin asioihin, kuten oppilaan asiantomaan käyttäytymiseen koulussa, poissaoloihin tai toistuviin myöhästelyihin. Kodin ja koulun yhteistyö on saanut negatiivisia piirteitä ja vanhemmat ovat kokeneet olevansa syytettyjen penkillä. Tässä perinteisessä yhteistyön mallissa on luovuttu miltei kokonaan vanhempien asiantuntemuksesta ja kasvatuksellisesta vuorovaikutuksesta vanhempien ja opetus- ja kasvatustyötä tekevien henkilöiden välillä. (Kiianmaa & Trygg – Jouttijärvi 2001, 34.)

3.1 Ekologinen malli kodin ja koulun yhteistyön taustalla

Yksilöiden ja ympäristön vuorovaikutusta tutkivien teorioiden mukaan lapsi kehittyy vuorovaikutuksessa lähiympäristönsä kanssa. Kouluikäisellä lapsella merkittäviä ympäristöjä ovat koti ja koulu. (Määttä, 1999, 77, Rantala 2002, 20.) Bronfenbrennerin ekologinen malli on teoria ihmisen elinympäristöön vaikuttavien systeemien suhteista. Tällöin yksilöä voidaan ymmärtää vain osana hänen omaa ympäristöään. Teoriassa yksilön kehitystä tarkastellaan erilaisten lähi- ja etäympäristöjen (mikro-, meso-, ekso- ja makrosysteemi) näkökulmasta. Mallin voidaan ajatella rakentuvan graafisesti saman keskeisistä ympyröistä. Bronfenbrennerin teorian taustalla on siis systeemiteoreettinen ajattelu, jossa katsotaan, että lapsen kehitystä säätelevät eritasoiset systeemit, jotka ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Määttä 1999, 77, Hirsto 2001, 27.)

Mikrosysteemit muodostuvat välittömistä ympäristöistä, joiden vuorovaikutuksessa lapsi on aktiivisesti mukana. Varhaislapsuudessa merkittävin mikrotason vuorovaikutussuhde muodostuu lapsen ja vanhempien välille. Myöhemmin lapsen kasvaessa vuorovaikutussuhteet mikrotasolla laajenevat perheen ulkopuolelle muihin sukulaisiin, perheen tuttaviiin, kavereihin, opettajaan ja muihin lapsen ympäristössä välittömästi vaikuttaviin ihmisiin. (Hujaila, Puroila, Parrila-Haapakoski & Nivala 1998, 16.)

Mesosysteemi muodostuu niiden ympäristöjen välisistä suhteista, joissa lapsi aktiivisesti toimii (Hujaila ym. 1998, 18, Määttä 1999, 77). Koululaisella näitä ympäristöjä ovat mm. perhe, kaverit, sukulaiset, harrastuskontaktit ja koulu. Kodin ja koulun yhteistoiminnan kehittämisessä mesosysteemi tarkoittaa em. ympäristöissä toimivien aikuisten ja lasten yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Mesosysteemien toimivuus on yksi kasvatuksen laadun kannalta keskeisimpiä tekijöitä niiden lasten kohdalla, joiden elinpiiri muodostuu monista mikrosysteemeistä (Hujaila ym. 1998, 19). Kodin ja koulun yhteistyössä on tällä hetkellä ongelmallista mesosysteemin tasolla tapahtuvan toiminnan laatu ja suunnitelmallisuuden puuttuminen.

Ekso- ja makrosysteemi ovat lähiympäristöä laajempia. Ne kohdistuvat lapseen välillisesti aikuisten elämänpiirin kautta. Eksosysteemiin kuuluvat vanhempien työolot ja yhteiskunnan tukijärjestelmät, jotka vaikuttavat perheen jokapäiväiseen elämään. Yhteiskunnalliset asiat, kuten lainsäädäntö ja palvelujärjestelmä sekä kulttuuriset arvot ja näkemykset muodostavat makrosysteemin. (Rantala 2002, 21.)

3.2 Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli

Siniharju (2003) on kehittänyt tutkimukseensa kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmallin. Mallin pohjalla on 1980-luvun kodin ja koulun yhteistyön tutkijan ja kehittäjän Epsteinin osittain päällekkäisten alueiden malli. Epsteinin mallissa on jaetun vastuun ja kumppanuuden periaate eli perhe, koulu ja yhteiskunta jakavat vastuun ja kumppanuuden lasten kasvatuksesta. Perhettä pidetään tasavertaisena kumppanina ja samalla myönnetään kaikkien per-

heen jäsenten ja erilaisten perherakenteiden tärkeä vaikutus. Epsteinin mallissa perhettä, koulua ja yhteiskuntaa esittävät ympyrät voivat olla joko enemmän tai vähemmän päällekkäin. Oppilaiden ikä, luokka-aste sekä perheen, koulun ja yhteiskunnan historialliset muutokset, toiminnot ja pyrkimykset vaikuttavat päällekkäisyyden laajuuteen. (Siniharju 2003, 6 - 7.)

Epsteinin osittain päällekkäisten alueiden mallissa lapsi on keskipisteenä. Hän on päävaikuttaja omaan onnistumiseensa koulussa, kehittymiseensä ja kasvuunsa. Koulun ja perheen kumppanuus ei yksin riitä tuottamaan onnistuneita oppilaita, vaan kumppanuuteen sisältyvät toiminnot ohjaavat ja motivoivat oppilaita niin, että he itse aikaansaavat oman onnistumisensa. (Siniharju 2003, 8.)

Kuvio 1. Kodin ja koulun yhteistyön vuorovaikutusmalli (Siniharju 2003, 44.)

Siniharjun (2003) omassa mallissa (kuviokuva 1.) lapsi nähdään kodin ja koulun yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen osallistuvana vaikuttajana. Mallin keskeisenä on yhteistyön arvostus ja toteutuminen. Yhteistyöhön vaikuttavat lapsi, opettaja ja vanhemmat. Vanhemmat ja opettaja ovat vuorovaikutuksessa yksilötasolla ja koti ja koulu instituutiotasolla. Lapsi kuuluu yksilönä omaan perhepiiriinsä ja lisäksi kodin sisäisen vuorovaikutuksen piiriin. Luokassa lapsi on yksi oppilaista ja osa luokan ja koulun sisäistä vuorovaikutusta. Perheellä on oma historiansa ja taustansa. Nämä ovat yhteydessä perheen käytäntöihin ja

heijastuvat myös lapseen. Koululla on myös oma historiansa ja taustansa, koulun omat käytännöt ja säännöt. Vanhempien omat koulukokemukset ja henkilökohtaiset ominaisuudet muovaavat heidän asenteitaan kodin ja koulun yhteistyötä kohtaan. Myös opettajien omat kokemukset ja henkilökohtaiset ominaisuudet vaikuttavat heidän asenteisiinsa yhteistyötä kohtaan. Vuorovaikutusmallin kehystekijöinä ovat kodin ja koulun yhteistyötä säätelevät lait ja asetukset, hallinnolliset ohjeet sekä koulu- ja asunalueen rakenne ja ominaisuudet. (Siniharju 2003, 43 - 44.)

Mielestäni Siniharjun (2003) malli toimii hyvin kodin ja koulun yhteistyön laajana viitekehysenä. Erityisesti haluaisin mallista nostaa korostetummin esiin perheen ja opettajan välisen vuorovaikutuksen sekä perheen yhteyden ympäröivään yhteisöön. Nämä ovat mielestäni tänä päivänä kodin ja koulun yhteistyössä tärkeitä, mietittäviä asioita. Kuinka vuorovaikutus perheen ja opettajan välillä toimii tai saadaan toimimaan? Kuinka huoltajat ja vanhemmat saadaan kiinnostumaan kodin ja koulun yhteistyöstä oman lapsensa kouluhyvinvoinnin tukemiseksi? Kuinka päästään tilanteeseen, jossa luokan ja/tai koulun aikuiset kantavat yhteistä kasvatusvastuuta lapsista ja nuorista? Kuinka saadaan syntymään opettajien ja vanhempien ja huoltajien välille tasavertainen kasvatuskumppanuussuhde? Miten löydetään yhteisesti sovitut tavoitteet luokka- ja koulutason yhteistyölle? Kysymykset ovat laajoja ja niihin ei varmaan ole olemassakaan mitään yksiselitteisiä vastauksia. Osaan kysymyksistä haen vastausta tällä opinnäytetyölläni.

3.3 Perheen kohtaaminen

Perhekeskeisessä työssä alettiin korostaa 1980 –luvulla ammattilaisten kumppanuutta perheiden kanssa (partnership) ja perheiden valtaistamista (to empower) toimimaan aktiivisesti ja tekemään itse päätöksiä. Kumppanuudella tarkoitetaan sitä, että vanhemmat ja ammatti-ihmiset työskentelevät yhdessä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Molemmilla yhteistyön osapuolilla nähdään olevan olennaista tietoa lapsesta: vanhempien tietämys perustuu lapsen ja hänen elinympäristönsä tuntemiseen, ammattilaisilla sen sijaan on oman

alansa erityisasiantuntemusta ja mahdollisesti kokemusta samankaltaisista tilanteista.

Kumppanuus perustuu molemminpuoliseen kunnioitukseen ja vastuuseen yhteistyöstä lapsen parhaaksi. Perhekeskeiseen työhön liittyy myös käsite valtaistaminen, joka pohjautuu ajatukseen, että kaikilla ihmisillä on vahvuuksia ja kykyjä sekä myös mahdollisuus kehittää kykyjään. Ammatti-ihmisten tulisi vain toiminnassaan uskoa vanhempien tietoihin, taitoihin ja muuttumisen mahdollisuuksiin. (Määttä 1999, 99 - 101, Rantala 2002, 37.)

3.3.1 Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen arviointi- ja kehityskeskusteluissa

Oppilaiden ja heidän vanhempien/hooltajien kanssa käytävät arviointi- ja kehityskeskustelut on Jyväskylän maalaiskunnassa linjattu olennaiseksi osaksi kodin ja koulun yhteistyötä. *"Vanhemmilla/hooltajilla on oikeus henkilökohtaiseen tapaamiseen vuosittain koulun edustajan kanssa"* (Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2004). Alakoulussa koulun edustaja on yleensä luokanopettaja tai erityisopettaja. Yläkoulussa arviointi- ja kehityskeskusteluissa on mukana luokanvalvoja tai erityisopettaja.

Kodin ja koulun yhteistyössä pyritään jakamaan asiantuntijuutta. Keskustelu on vuorovaikutustilanne, jossa kasvokkain kohtaavat toisensa oppilaan perheen ja koulun edustajat. Onnistuakseen vuorovaikutus edellyttää osapuolten keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista.

Arviointi- ja kehityskeskustelun yleistavoite on edistää oppilaan tiedollista ja sosiaalista kehitystä. Keskustelu voi olla kontaktin ja luottamuksen luomista, tiedonvälitystä, jonkin asian selvittämistä tai ratkaisua. Jokaisen keskustelukerran tavoite tulee pohtia tilanteen mukaan erikseen. Tavoite on hyvä muotoilla siten, että se on seurattavissa ja muokattavissa uudelleen. (Tuisku 2000, 47.)

Vanhemmat ja huoltajat tuntevat monessa asiassa lapsensa parhaiten. On tärkeää, että opettaja arvostaa vanhempia oman lapsensa parhaina asiantuntijoina ja on aidosti kiinnostunut vanhempien kokemuksista ja näkökulmista. Koulun aloitusvaiheessa sopiva tapa voisi olla esim. perheen kirjoittama kirje opettajalle omasta koulutien aloittavasta lapsestaan. Perheen ja opettajan valmistautumista keskustelutilanteeseen voidaan auttaa erilaisin kysymyksiin, joihin perheenjäsenet voivat yhdessä valmistautua ennen arviointi- tai kehityskeskustelua. On huolehdittava siitä, että mukana on myös kysymyksiä, joissa perhe voi tuoda esille asioita, joista he haluaisivat keskustella opettajan kanssa.

”Opettajalla on näkemys oppilaan toimimisesta koulun ryhmätilanteissa, oppimisesta ja vuosiluokan tavoitteiden mukaan etenemisestä” (Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2004). Näissä asioissa opettaja on asiantuntija. Tämä tieto arviointikeskusteluun valmistautuvan opettajan on kerättävä oppilasta opettavilta opettajilta ja välitettävä perheelle. Keskustelutilanteessa vanhemman palaute voi toimia opettajalle uusien ajatusten testaamisen välineenä ja voi auttaa opettajaa tarkastelemaan omia käsityksiään uudesta näkökulmasta.

3.2.2 Ratkaisu- ja voimavarakeskeisyys koulun keskustelutilanteissa

Keskustelutilanteita koulussa ohjaavat edelleen hyvin perinteiset asetelmat ja asenteet. Vanhemmat asettuvat helposti kuulijan asemaan ja opettaja ottaa ”totuuden kertojan” roolin. Keskustelutilanteissa tulisi pyrkiä tasavertaiseen kohtaamiseen ja toisen aktiiviseen kuunteluun. Tähän päästään vain vuoro-vaikutustaitoja kehittämällä. Ratkaisukeskeinen ajattelutapa tarjoaa tähän hyviä eväitä.

Ratkaisukeskeinen ajattelu- ja työtapa on myönteinen tapa kohdata erilaisia inhimillisen elämän haasteita ja pulmatilanteita. Ratkaisu- ja voimavarasuuntauneelle työlle on ominaista:

- § asiakaslähtöisyys
- § tavoitelähtöisyys ja tulevaisuussuuntauneisuus

- § voimavarakeskeisyys
- § poikkeuksien ja edistyksen huomioiminen
- § myönteisyys, luovuus ja huumori
- § yhteistyö ja kannustus

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa antaa lisää kannustavia käytännön työkaluja erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin, ongelmien ratkaisuun ja kehittämistyöhön. (Salmi 2003.)

Arviointi- ja kehityskeskustelutilanteissa opettaja kohtaa toisinaan myös näitä haasteellisia pulmatilanteita. Erityisesti näissä tilanteissa ratkaisukeskeinen lähestymistapa voi auttaa ja antaa voimavaroja kaikille osapuolille.

Arviointi- ja kehityskeskustelussa voidaan käyttää voimaannuttavan keskustelun runkoa. Voimaannuttavassa keskustelussa saamme oppilaiden ja heidän perheidensä todellisuuteen voimavaroja muutosten kohtaamiseen ja tekemiseen. Keskustelun aloitus on tärkeä vaihe. Tuolloin huomioidaan kaikki keskustelun osapuolet ja luodaan osapuolille tunne siitä, että jotain tärkeää on alkamassa. Keskustelussa asetetaan yhteisesti tavoitteet keskustelulle sen sijaan, että asiantuntija olisi valmiiksi määritellyt keskustelun tavoitteet. Keskustelun edetessä voidaan myös pitää välireflektio, jossa tarkistetaan, että on puhuttu siitä asiasta, josta asiakas toivoi – *”Onko tämä keskustelu sitä, mitä toivoit / odotit?”* Myös keskustelun päätteeksi on tarkistettava, että on puhuttu niistä asioista, jotka ovat asiakkaan mielestä tärkeitä. (Seppä 2005.)

Keskustelun edetessä esiin tulee myös asioita, joihin toivotaan muutosta. Näihin lähdetään yhdessä kartoittamaan ratkaisuvaihtoehtoja ja nimeämään askeleita tavoitteeseen pääsemiseksi.

Keskustelussa oppilas on päähenkilönä, joten kysymykset suunnataan hänelle. Tilanteessa oppilaan on koettava, että hän saa tukea oman koulunkäyntinsä edistämiseen. Opettajan tehtävänä on luoda tilanteeseen hyvä keskusteluilmapiiri. Ihannetilanteessa keskustelu tapahtuu positiivisessa ja tulevaisuuteen suuntaavassa hengessä. (Tuisku 2000, 44 - 46.)

Tavoitelähtöisyys ja tulevaisuussuuntautuneisuus onkin olennainen piirre voimavarasuuntautuneessa työssä. Hyvin helposti arviointikeskustelutilanteessa opettaja lähtee luettelemaan asioita, joissa oppilaan tulisi parantaa suorituksiinsa ja kehittyä opiskelussa. Voimavarasuuntautuneessa keskustelussa oikean kysymystekniikan avulla voidaan oppilas ja hänen vanhempansa saada kuvailemaan omaa tilannettansa ja pohtimaan ratkaisuvaihtoehtoja seuraavaan tavoitteeseen pääsemiseksi.

Tommin kirjassa *Interventiivinen haastattelu* (1993) esitellään erilaisia kysymystyyppjejä. Näitä ovat lineaariset, sirkulaariset, strategiset ja refleksiiviset kysymykset.

Lineaariset kysymykset ovat lyhyitä, suorita ja ytimekkäitä kysymyksiä, joihin oppilaan ja hänen vanhempiansa on helppo vastata lyhyesti ja rajatusti. Lineaaristen kysymysten avulla saa hyvin käsityksen oppilaan tilanteesta ja ongelmista. Nämä kysymykset sopivat tilanteeseen, jossa kerätään tietoa oppilaasta ja hänen perheestään. Kysymykset sopivat heikosti tilanteisiin, joissa on tavoitteena selvittää tunteita ja kokemuksia. *Keitä perheeseesi kuuluu? Missä koulussa sisaresi opiskelevat?* (Tomm 1993, 35. ja Pietilä, Hakulinen, Hirvonen, Koponen, Salminen & Sirola 2002, 224 - 225.)

Sirkulaaristen kysymysten taustalla tai lähtökohtana ovat jo olemassa olevat ennakko-oletukset oppilaan tilanteesta tai ongelmasta. Kysymysten esittäjä olettaa, että kaikki asiat liittyvät jollakin tavalla toisiinsa ja hänen on vain löydettävä nämä yhdistävät tekijät. Näiden kysymysten avulla on mahdollista löytää uusi näkökulma oppilaan tilanteeseen. (Pietilä ym. 2002, 231 - 232). Esimerkiksi oppilaan ongelmatilanteessa kysytään oppilaalta itseltään: *Monika, mitä sinä luulet, että isäsi ajattelee tästä asiasta? Ketkä muut ovat huolissaan?*

Strategiset kysymykset viestittävät asiakkaalle, miten hänen tulisi käyttäytyä, jotta hän käyttäytyisi oikein. Näitä kysymyksiä tulee käyttää varoen, koska nämä kysymykset koetaan helposti syyllistävinä tai liian ohjaavina. (Pietilä ym. 2002, 230.) Joissakin tilanteissa kuitenkin tarvitaan selkeitä ohjeita ja neuvoja.

Refleksiivisten kysymysten avulla voidaan auttaa oppilaita ja heidän perheitään luomaan uusia ajattelu- ja käyttäytymiskuvioita itselleen. Refleksiivisiä kysymyksiä jaotellaan mm. seuraaviin ryhmiin:

- **Tulevaisuuskysymykset**

Näiden kysymysten avulla pyritään herättämään asiakkaat luomaan tulevaisuutta itselleen. *Mitä suunnitelmia sinulla on matematiikan opiskelun edistämiseksi? Mistä tiedät, että olet matkalla kohti tavoitetta/ tavoitte on saavutettu?* Kysymys vanhemmille: *Kuinka voitte auttaa lastanne saavuttamaan tavoitteen?* Onnettomuusodotukset: *Mikä olisi pahinta, mitä voisi tapahtua?*

- **Havaitsijan näkökulma -kysymykset**

Kysymysten tavoitteena on lisätä perheen kykyä havaita ilmiöitä, asioita ja sitä, miten eri toimijoiden toiminta vaikuttaa kokonaisuuteen. Ilmiöiden ja asioiden havaitseminen on välttämätön ensimmäinen askel, jotta voi toimia suhteessa siihen. *Jos saisit uuden tilaisuuden, miten toimisit?* Kysymys vanhemmille: *Mitä teet, kun huomaat, että lapsesi koulunkäynti tuottaa vaikeuksia?*

§ **Odottamattomat kontekstin vaihto -kysymykset**

Näiden kysymysten avulla voidaan ongelmien rinnalla keskittyä positiivisiin asioihin. Helposti unohdetaan, että ”paha” on olemassa vain suhteessa ”hyvään” ja että surullisuus ja epätoivo ovat olemassa vain vastakohtana onnellisuudelle ja toiveikkuudelle. Näiden kysymysten avulla pyritään tuomaan esiin piilossa tai kadoksissa oleva positiivisuus. *Oletetaan, että sinulla on jokin syy jatkaa tätä epämukavaa käytöstä, niin mikä se voisi olla? Kuinka hyvä olet riitelemään? Miten sitten aloitit sovinnon teon noin aikaisin?*

§ **Kätketyn ehdotuksen sisältävät kysymykset**

Työntekijä sisällyttää näihin kysymyksiin jonkin vinkin tai viestin. *Sen sijaan, että hän on laiska, voisitko ajatella, että hän tarvitsee enemmän aikaa ajatella ja käynnistyä?*

(Tomm, 1993, 18 - 23).

Arviointi- tai kehityskeskustelun tuloksena on hyvä kirjata seuraavat tavoitteet, joita oppilas lähtee tavoittelemaan. Hyviä, yleisiä ohjeita tavoitteenasetteluun antaa Berg (1991, 36 - 40.) Hänen mukaansa tavoitteen on oltava pieni, yksinkertainen ja realistisesti saavutettavissa. Tavoite pitää muotoilla siten, että kyseessä on uuden positiivisen käyttäytymisen aloittaminen eikä olemassa olevan negatiivisen käyttäytymisen lopettaminen. Tavoite tulisi ilmaista konkreettisina, mitattavissa olevina ja käyttäytymistä koskevinä asioina. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää asiakkaalta, tässä tapauksessa oppilaalta, kovaa työtä, näin ollen oppilaan tulee kokea, että tavoitteen saavuttaminen on hänelle tärkeä asia.

3.3.3 Hyvä ammatillinen vuorovaikutus

Kiesiläinen (1998) on kirjassaan ”Vuorovaikutusvastuu – ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä” koonnut hyvän ammatillisen vuorovaikutuksen edellytyksiä ajatuksen tunteen ja toiminnan tasoilla. Hänen mukaansa vuorovaikutustilanteessa vastuu on aina vuorovaikutuksen ammattilaisella, tässä tapauksessa opettajalla. Vaikeissakaan vuorovaikutustilanteissa ammatillainen ei voi siirtää vastuuta omasta käyttäytymisestään jollekin toiselle, kuten huonosti käyttäytyvälle asiakkaalle, tässä tapauksessa oppilaalle ja hänen perheelleen. Ammatillaisen on vuorovaikutustilanteessa kannettava vastuu omista teoistaan, ajatuksistaan ja tunteistaan. (Kiesiläinen 1998, 21, 80.)

Vuorovaikutuksessa tarvitaan hyvää tahtoa – välittämistä. Välittämisellä tarkoitetaan sitä, että ammatillainen on kiinnostunut toisesta ihmisestä ja jaksaa vaikeuksistakin huolimatta yrittää hoitaa suhdetta siten, että tavoitteet voidaan saavuttaa. Välittäminen on vuorovaikutuksen välittäjäaine, aktiivinen pyrkimys kohti yhdessä asetettuja tavoitteita. (Kiesiläinen 1998, 82 - 83.)

Kiesiläinen näkee ihmisen kunnioituksen edellytyksenä ammatilliselle vuorovaikutukselle. Jokaisella ihmisellä on oikeus tulla kunnioitavasti kohdelluksi ammatti-ihmisen taholta. Tämä ei tarkoita sitä, että vaikeista asioista tulisi vaieta, vaan vuorovaikutustilanteessa ammatillaisen on oltava rehellinen ja kyet-

tävä sanomaan vaikeatkin asiat ääneen, hienotunteisesti suoraan. (Kiesiläinen 1998, 84, 90.)

Vuorovaikutuksellinen kohtaaminen on haaste. Hyvän aktiivisen vuorovaikutuksen tunnuspiirteitä ovat yksilön tuntemus, aitous, avoimuus, kuuntelu ja empatia. Näistä aktiivisen kuuntelun taito on usein se kaikkein vaativin asia. Kehityskeskustelun kaltaiset tilanteet ovat vielä suhteellisen uusi asia koulu- maailmassa. Aktiiviset opettajat ovat toimineet näin jo pitkään, mutta vasta nyt on herätty laajemmin keskustelemaan tämänkaltaisista työmuodoista. Opettajankoulutus ei ole juurikaan tuonut valmiuksia ratkaisukeskeisen keskustelun toteuttamiseksi. Tarvitaan uutta ajattelua ja toimintakulttuuria, yhdessä oppimista sekä täydennyskoulutusta.

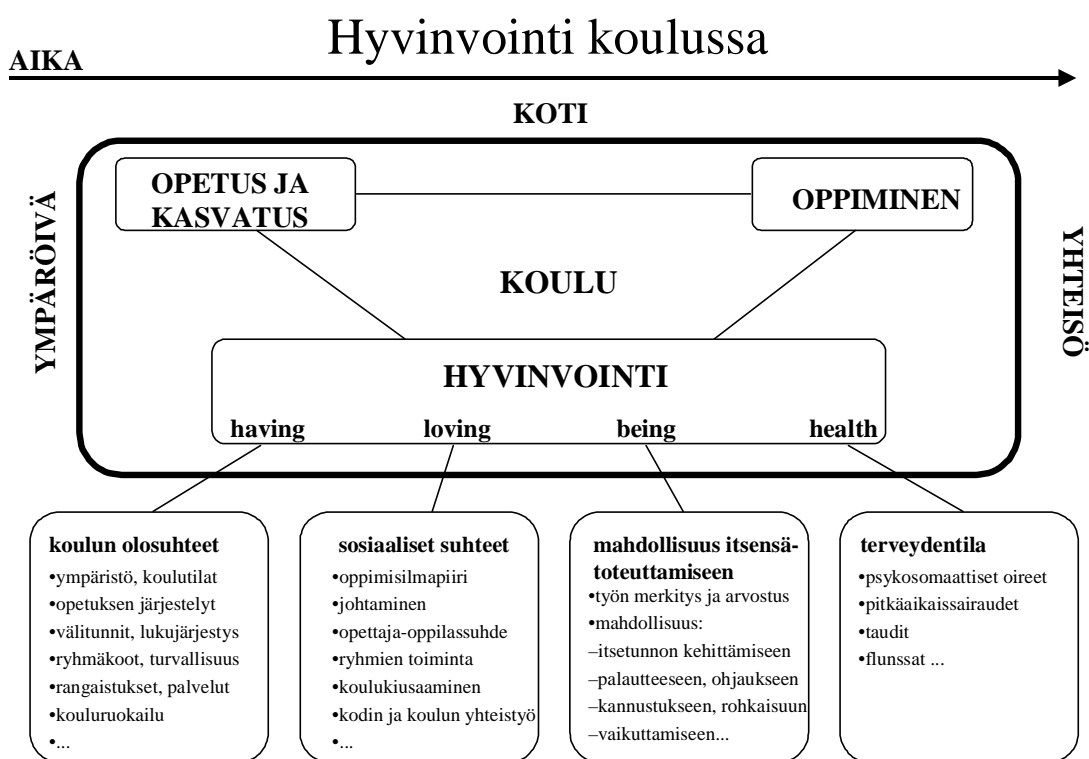
4 KOULUHYVINVOINTI

Peruskoululain (HE 86/1997, tuli voimaan 1.1.1999) mukaan opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi, sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Oppilaiden hyvinvointi koulussa näkyy hyvänä olona, viihtymisenä, mielekkäänä opiskeluna, turvallisuuden tunteena ja toisen huomioon ottamisena.

Hyvinvoinnin käsitettä käytetään hyvin erilaisissa merkityksissä. Hyvinvointia voidaan tarkastella psykologisesta näkökulmasta eli yksilön hyvinvointia tarkastellen tai sosiologisista näkökulmista, jolloin yksilö nähdään sosiaalisena toimijana ja yhteisönsä jäsenenä. (Konu 2002, 12.)

Erik Allardt (1976a; 1976b; 1989) tarkastelee hyvinvointia sosiologisista lähtökohdista. Hän jakaa hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen: elinolot (having), sosiaaliset suhteet (loving) ja itsensä toteuttaminen (being). *Itsensätoteuttaminen* (being) viittaa persoonalliseen kasvuun, toisin sanoen yhteiskuntaan integroitumiseen ja luonnon kanssa sopusoinnussa elämiseen. Itsensä toteuttamisen positiivinen näkökulma on henkilökohtainen kehitys, kun taas negatiivinen puoli viittaa syrjäytymiseen.

Anne Konun (2002) kehittämä ”koulun hyvinvointimalli” perustuu Allardtin sosiologiseen teoriaan, jota on kehitetty kouluolosuhteisiin koulua ja kouluterveyttä koskevan kirjallisuuden perusteella. Konun mallissa kouluhyvinvointi jaetaan neljään osa-alueeseen: koulun olosuhteet eli koulun tilat ja toiminta (having), sosiaaliset suhteet eli koulun ihmissuhteet (loving), itsensä toteuttamisen mahdollisuudet eli koulutyö (being) ja terveydentila (health). Allardtista poiketen Konu on ottanut terveyden omaksi osa-alueekseen. Terveyttä pidetään voimavarana ja se ymmärretään tautien ja sairauksien puuttumisena (Konu 2002, 60).

Kuvio 2. Koulun hyvinvointimalli (Konu 2002, 44.)

Koulun olosuhteet eli koulun tilat ja toiminta koostuvat koulurakennukseen ja koulun pihaan sekä koulun toimintaan liittyvistä asioista, kuten lukujärjestys, työrauha ja koulun säännöt. Sosiaaliin suhteisiin eli koulun ihmissuhteisiin kuuluvat oppilaiden ja opettajan väliset suhteet, oppilaiden keskinäiset suhteet sekä kodin ja koulun yhteistyö. Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen eli koulutyön osa-alue koostuu työn merkityksestä ja arvostuksesta sekä mahdollisuu-

desta palautteeseen, ohjaukseen, rohkaisuun, vaikuttamiseen ja itsetunnon kehittämiseen.

Terveystilaan liittyvät psykosomaattiset oireet, taudit, pitkäaikaissairaudet ja flunssat. Kasvatus ja opetus vaikuttavat näihin kaikkiin hyvinvoinnin osa-alueisiin. Hyvinvointiin koulussa vaikuttavat myös oppilaiden kotiolot ja ympäröivä yhteisö. (Konu 2002, 43 - 44.) Hyvinvointi koulussa ei ole staattinen tila, vaan siihen voidaan vaikuttaa. Valitsin mallin kehittämishankkeeseeni, koska siinä on onnistuttu kokonaisvaltaisesti kuvaamaan kouluhyvinvointia.

5 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTTAMINEN

Koulutyö vaatii jatkuvaa kehittämistä ja ajan hermolla pysymistä. Mahdollisuuksia kehittämistyöhön on paljon tarjolla, mutta valitettavan usein kehittämistyöhön ei ole juurikaan suunnattu resursseja tai menetelmällinen osaaminen on vaatimatonta. Hyviä mahdollisuuksia koulutyön kehittämiseen tarjoaa esimerkiksi opetussuunnitelmatyö ja siihen suunnatut kehittämisresurssit sekä koulutason päätöksenteko. Hyvät kokemukset työn laadusta ja mielekkyydestä innostavat kehittämään ja kokeilemaan uutta.

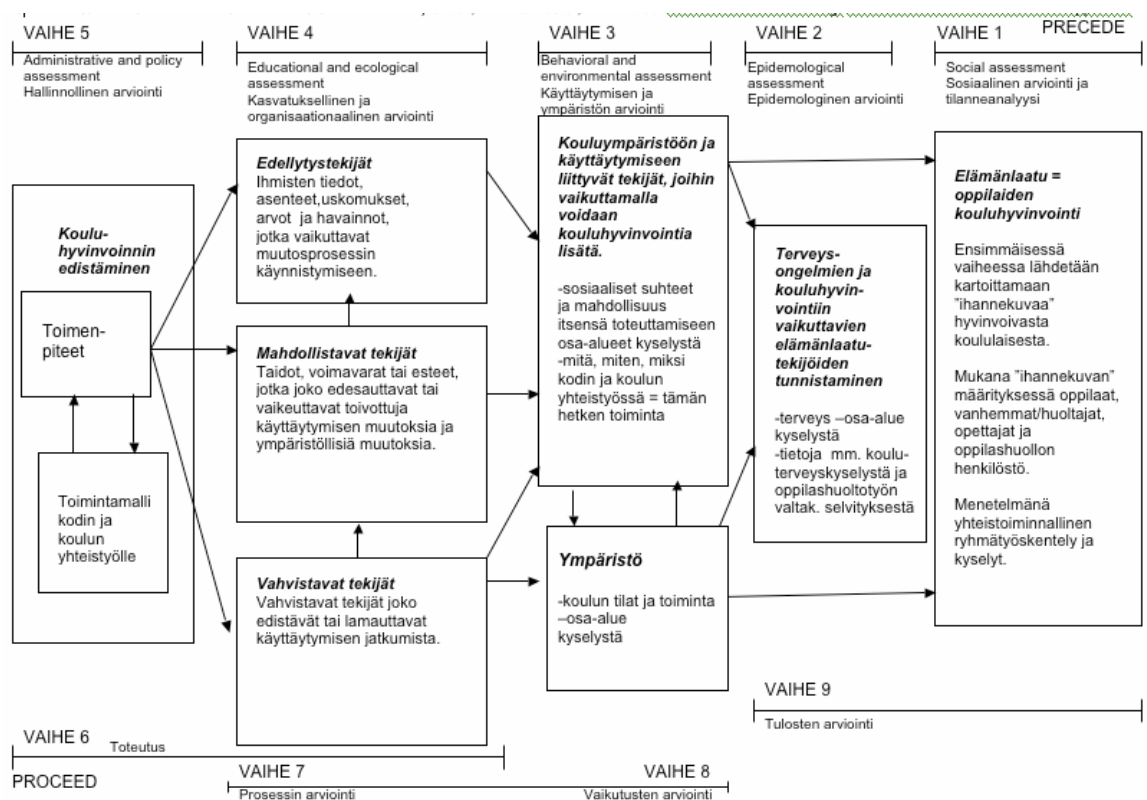
Vaajakummun koulun 3.-5. vuosiluokkien oppilaat vastasivat helmikuussa 2004 kouluterveyskyselyjen pohjalta kehitettyyn kouluhyvinvointikyselyyn (Kohnu 2002), jonka osa-alueita ovat: koulun olosuhteet eli koulun tilat ja toiminta (having), sosiaaliset suhteet eli koulun ihmissuhteet (loving), itsensä toteuttamisen mahdollisuudet eli koulutyö (being) ja terveydentila (health). Loka-marraskuussa 2004 Vaajakummun koulun oppilaiden vanhemmat ja huoltajat vastasivat mielipidetiedusteluun. Kysymykset liittyivät koulun toimintaan, mm. kodin ja koulun yhteistyöhön. Kyselyjen tulosten pohjalta jatkettiin oppilaiden, opettajien, vanhempien/huoltajien sekä oppilashuoltohenkilöstön kanssa kouluhyvinvointi -asian työstämistä yhteistoiminnallisissa työskentelyiltapäivissä ja -illoissa. Oppilaiden ja vanhempien / huoltajien työskentelyillat jatkuivat vielä kevätlukukaudella 2005. Työskentelyssä oli tarkoitus nostaa esiin kehittämiskohteita kodin ja koulun yhteistyölle oppilaiden kouluhyvinvoinnin edistämiseksi sekä luokka- että koulutasolla. Ryhmätyöskentelyillat, joissa olivat mukana sekä oppilaat että heidän vanhempansa / huoltajansa, antoivat paljon tietoa myös koulun opetussuunnitelmatyöskentelyn pohjaksi.

5.1 Precede – Proceed – malli kehittämishankkeen viitekehiksenä

Sovelsin koko kehittämishankkeen suunnittelussa ja arvioinnissa terveyden edistämisen teoreettista Precede - Proceed –mallia (Green & Kreuter, 1999).

Terveyskäyttäytyminen on hyvin monimutkaista ja moniulotteista ja siihen vaikuttavat monet tekijät. Precede – Proceed -malli ei pyri ennustamaan tai selittämään haluttuun lopputulokseen liittyvien tekijöiden välisiä suhteita, vaan tarjoaa rakenteellisen teorian viitekehyksen soveltamiseen, niin että sopivimmat interventiostrategiat voidaan tunnistaa ja toteuttaa. Mielestäni malli soveltui hyvin kehittämishankkeeni ohjaamiseen ja sen viitekehykseksi. Sovelsin Precede - Proceed –mallia uudenaikaisessa sovellusympäristössä. Tarkastelu ylittää tieteen- ja toimialojen rajoja, sekä opettaa uutta.

Tässä luvussa kuvaan kehittämishankkeen vaiheet Precede - Proceed –mallin vaiheiden mukaisesti. Lähdin liikkeelle kehityshankkeen suunnittelussa ihannekuvasta hyvinvoivasta koululaisesta. Tästä etenin eri vaiheiden kautta projektin arviointiin.

Kuvio 3. Green & Kreuter (1999) Precede-Proceed malli sovellettuna kehittämishankkeen viitekehykseksi.

1. VAIHE - Sosiaalinen arviointi ja tilanneanalyysi (Social assessment)

Kehityshankkeen suunnittelu alkaa tässä ensimmäisessä vaiheessa. Vaihe alkaa elämänlaadun määrittämisellä. Tällöin määritellään yhteisöä koskevia yleisiä toiveita tai ongelmia. (Green & Kreuter 1999, 34 - 35.)

Omassa kehityshankkeessani tämä tarkoitti Vaajakummun koulun oppilaiden kouluhyvinvoinnin määrittelemistä. Vaajakummun koulun yhteisöön kuuluvat oppilaiden lisäksi opettajat ja oppilashuoltohenkilöstö. Myös oppilaiden vanhemmat ja huoltajat ovat hyvin tärkeässä asemassa määrittelemässä oppilaiden hyvinvointia Vaajakummun koulussa.

Kehityshankkeen suunnitteluvaiheessa joulukuussa 2003 keskustellessani koulumme johtoryhmän jäsenten ja myöhemmin koko henkilökunnan kanssa sekä maalaiskunnan opetustoimen johdon kanssa päätimme valita kouluhyvinvointinäkökulman kehittämishankkeeseeni. Keskustellessani Anne Konun

kanssa vakuutuin hänen kouluhyvinvointimallistaan ja esitellessäni sen opettajakunnalle myös he vakuutuivat mallin sopivuudesta käyttöömme.

Kehityshankkeessa oppilaiden näkemys omasta kouluhyvinvoinnistaan selvisi Vaajakummun koulun 3.-5. vuosiluokkien oppilaille helmi-maaliskuussa 2004 tehdystä Konun (2002) koulun hyvinvointimalliin perustuvasta kouluhyvinvointikyselystä. Vanhempien, huoltajien ja opettajien sekä oppilashuoltohenkilöstön näkemystä kartoitettiin yhteistoiminnallisen työskentelyn avulla. Kouluhyvinvointi ja OPS –iltapäivässä ja –illoissa, jotka toteutettiin lukuvuoden 2004-2005 aikana, osallistujat pohtivat: Mistä voi havaita, että oppilaan kouluhyvinvoinnissa kaikki ei ole kohdallaan? Vanhemmille ja huoltajille suunnattu mieli-pidetiedustelu, joka toteutettiin loka- marraskuussa 2004, tarjosi myös materiaalia tähän vaiheeseen. Erityisesti kysymys 20: Mainitkaa asia, joka on oman lapsenne kannalta tärkeää koulussa.

2.VAIHE - Epidemologinen arviointi (Epidemiological assessment)

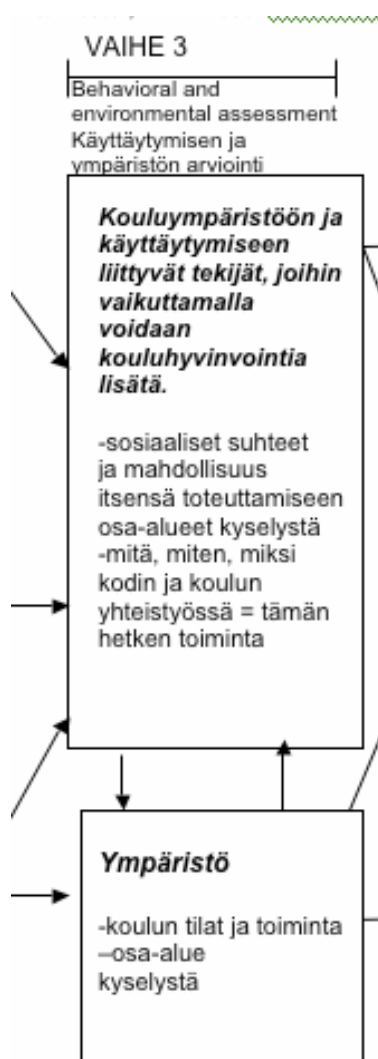

Tämän vaiheen tehtävänä on identifioida erityiset terveydelliset päämäärät tai ongelmat, jotka saattavat myötävaikuttaa sosiaalisessa arvioinnissa (vaihe 1.)

havaittuihin sosiaalisiin päämääriin tai ongelmiin. Tässä voidaan käyttää saatavilla olevaa tietoa eri tietolähteistä. (Green & Kreuter 1999, 38.)

Kouluhyvinvointikyselyn Terveys -osa-alueen tulokset antoivat ajankohtaista tietoa tähän vaiheeseen. Yleisemmällä tasolla tietoa antavat esim. Kouluterveys -kyselyjen tulokset koulukiusaamisesta, päihteiden ja huumeiden käytöstä sekä tupakoinnista. Nämä tiedot on kerätty yläkouluikäisiltä oppilailta.

3. VAIHE – Käyttäytymisen ja ympäristön arviointi (Behavioral and environmental assessment)

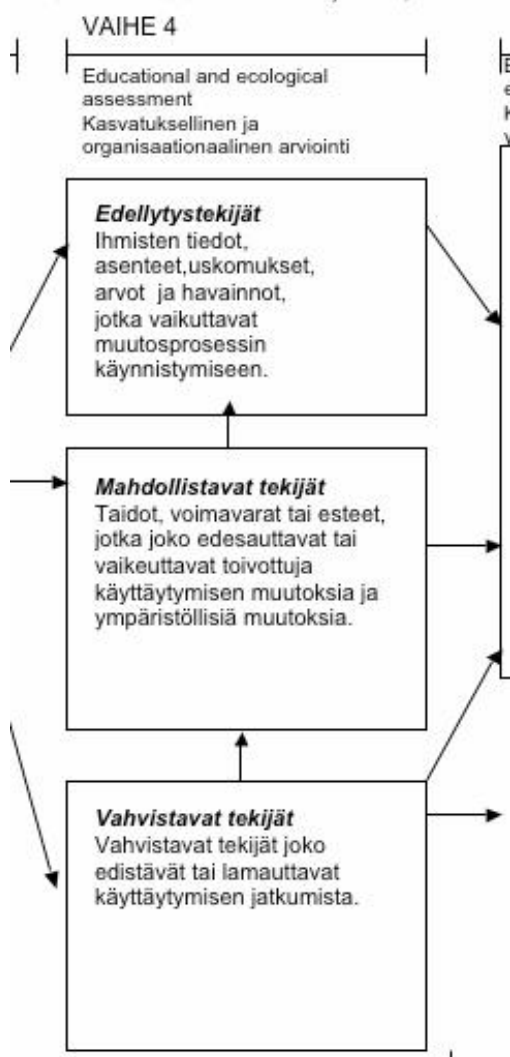

Tämä vaihe sisältää terveyskäyttäytymisen tunnistamisen sekä ne ympäristölliset osatekijät, jotka voisivat olla yhteydessä vaiheessa kaksi tunnistettuihin terveysongelmiin. (Green & Kreuter 1999, 39.) Toisin sanoen tähän vaiheeseen

seen liittyvät ne kouluympäristöön ja käyttäytymiseen liittyvät tekijät, joihin vaikuttamalla voidaan kouluhyvinvointia lisätä.

Kouluhyvinvointimittauksen koulun tilat ja toiminta, koulun ihmissuhteet ja koulutyö -osa-alueiden tulokset antoivat tietoa tähän vaiheeseen. Myös mielipidetiedustelu vanhemmille ja huoltajille tarjosi tietoa huoltajien näkökulmasta eri osa-alueisiin liittyen. Monivalintakysymyksissä oli useita kysymyksiä, jotka liittyivät koulun tilaan ja toimintaan sekä koulun ihmissuhteisiin. Avoimet kysymykset antoivat runsaasti tietoa niistä kouluympäristöön tai käyttäytymiseen liittyvistä tekijöistä, joihin vaikuttamalla voimme lisätä kouluhyvinvointia koulussamme. Erityisesti kysely antoi tietoa kodin ja koulun yhteistyöstä ja sen toteutumisesta Vaajakummun koulussa.

4. VAIHE - Kasvatuksellinen ja organisaationaalinen arviointi (Educational and ecological assessment)

Tässä vaiheessa kartoitetaan altistavat (predisposing), vahvistavat (reinforcing) ja mahdollistavat (enabling) tekijät, jotka välittömästi vaikuttavat käyttäytymiseen, jotta tavoitteet voidaan saavuttaa.

Altistavia tekijöitä (Mc Murray 1993) ovat ihmisten tiedot, asenteet, uskomukset, arvot ja havainnot, jotka vaikuttavat muutosprosessin käynnistymiseen. (Green & Kreuter 1999, 40.)

Edellytyksiä kodin ja koulun yhteistoiminnalle oppilaiden kouluhyvinvoinnin edistämiseksi ovat sekä opettajien, oppilashuoltohenkilöstön että vanhempien/huoltajien asenteet yhteistyötä kohtaan. Tässä korostuu myös yhteistoiminta koulun, kodin ja ympäröivän yhteisön kanssa. Löytyykö uskoa siihen, että kouluhyvinvointiin voidaan yhteistoiminnalla vaikuttaa? Löytyykö tietotaitoa lähteä käynnistämään erilaisia yhteistyöprojekteja? Tärkeää on myös yhteinen näkemys siitä, että kouluhyvinvointiin voidaan vaikuttaa ja kouluhyvinvoinnin arvostaminen oppimista edistävänä tekijänä.

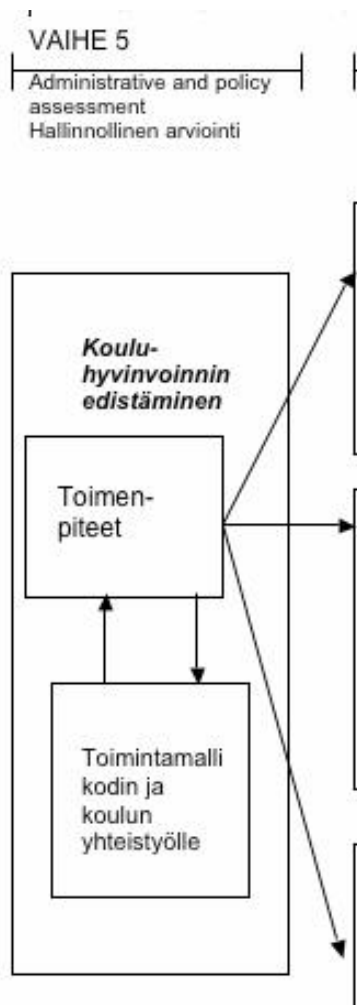
Mahdollistavia tekijöitä ovat ne taidot, voimavarat tai esteet, jotka joko edesauttavat tai vaikeuttavat toivottuja käyttäytymisen muutoksia ja ympäristöllisiä muutoksia. Joku voi nähdä ne yhteiskunnallisten lakien ja järjestelmien luomiksi esteiksi tai apuvälineiksi. Mahdollisuudet ja yksilön tai yhteisön voimavarat voivat olla joko laajoja tai puutteellisia ja lait sekä asetukset joko vahvistavia tai rajoittavia. Toivottavaan käyttäytymiseen vaadittavat taidot määrittellään mahdollistaviksi tekijöiksi. Näihin tekijöihin kuuluu kaikki se, mikä tekee mahdolliseksi ihmisten toivoman muutoksen joko käyttäytymisessä tai ympäristössä. (Green & Kreuter 1999, 40 - 41.)

Tässä kehittämishankkeessa mahdollistavia tekijöitä olivat tällä hetkellä koulussamme käytössä olevat kodin ja koulun yhteistyön muodot esim. arviointi- ja kehityskeskustelut jokaisella luokka-asteella vähintään kerran lukuvuodessa. Mahdollistaviin tekijöihin kuuluivat myös uudet opetussuunnitelmat kodin ja koulun yhteistyön sisältöalueineen. Alueellinen jo käynnissä oleva yhteistyö (esim. matalan kynnyksen puuttumisen mallin kehittämiseksi Vaajakosken

alueella ja nivelvaiheiden yhteistyön kehittäminen lapsen tai nuoren opinpolun muutosvaiheisiin) on myös mahdollistava tekijä.

Vahvistavat tekijät joko edistävät tai lamauttavat käyttäytymisen jatkumista. (Green & Kreuter 1999, 41.) Vahvistaviin tekijöihin lasken kuuluvaksi moniammatillisen oppilashuoltotyön koulullamme sekä Jyväskylän maalaiskunnassa kehitetyn psykososiaalisen työn toimintamalli. Vahvistava tekijä on myös resursointi opettajien yhteistoimintaan käyttämään aikaan. Kehittämissankkeen alkaessa käytännöt olivat hyvin kirjavia ja yhteisiä linjauksia ei oltu vielä tehty. Opettajien täydennyskoulutus (esim. vuorovaikutustaidot) kuuluu myös vahvistaviin tekijöihin.

5.-6. VAIHE - Hallinnollinen arviointi (Administrative and policy assessment) ja toteutus

Vaiheeseen 5 kuuluvat käynnistettävät toimenpiteet kodin ja koulun yhteistyössä Vaajakummun koulun oppilaiden kouluhyvinvoinnin lisäämiseksi. Täs-

sä kirjataan tavoitteet, joihin yhteistyöllä pyritään sekä toimintatapa, miten tavoitteisiin voidaan päästä.

Vaiheessa kuusi kuvataan kehittämishankkeen toteutusta. Toteutusvaiheessa on mukana useita eri tahoja oppilaista oppilashuollon henkilöstöön. Kehittämishankkeen suunnitteluvaiheeseen liittyi olennaisesti lukuvuoteen 2003 - 2004 ajoittunut Jyväskylän maalaiskunnan opetussuunnitelmatyö. Olin tuolloin mukana kodin ja koulun yhteistyö opetussuunnitelmatyöryhmässä. Ennen kunnallisen opetussuunnitelman hyväksymistä ryhmämme esitteli uuden opetussuunnitelman maalaiskunnan opettajille VESO -koulutuksessa sekä keräsi palautetta opetussuunnitelmasta. Ryhmätyöskentelyssä opettajat pohtivat omiaan sekä oman koulunsa kodin ja koulun yhteistyön käytänteitä verrattuna uuden opetussuunnitelman linjauksiin. Työskentelystä saimme paljon arvokasta materiaalia kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen pohjaksi. Materiaali jaettiin kaikille maalaiskunnan kouluille.

Lukuvuoden aikana kokoontui myös seutukunnallinen kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi koottu työryhmä. Kokoontumisessa oli mukana vanhempia, sivistystoimen johtohenkilöstöä, rehtoreita ja opettajia Jyväskylän seutukunnista. Kävin tilaisuudessa kertomassa Jyväskylän maalaiskunnan kodin ja koulun yhteistyön opetussuunnitelmatyöryhmän työskentelystä.

Vaajakummun koulussa kehittämishankkeen suunnittelutyö alkoi joulukuussa 2003, kun esittelin kehittämishankesuunnitelmani sekä kouluhyvinvointikyselyn koulumme rehtorille ja johtoryhmälle. Tammikuussa 2004 esittelin koulumme YT -tunnilla koulun hyvinvointimallin (Konu 2002) ja kyselyn opettajille. Suunnittelun ja sitouttamisen jälkeen kouluhyvinvointikysely toteutettiin 3.-5. luokkien oppilaille helmi-maaliskuussa 2004. Kysely toteutettiin suurimmaksi osaksi nettikyselynä.

Syys - lokakuussa 2004 koulumme oppilaiden vanhemmat ja huoltajat vastasivat mielipidetiedusteluun. Yhteistoiminnallinen työskentelyiltapäivä opettajille ja muulle henkilökunnalle kouluhyvinvointi ja OPS -teemalla toteutettiin syyskuussa 2004. Tämän jälkeen koulumme henkilökunta työsti erilaisissa työryhmissä koulumme toimintakulttuuriin liittyviä asioita koko lukuvuoden 2004 –

2005 ajan. Näitä olivat mm. kodin ja koulun yhteistyö, yhteisöllisyys, ympäristökasvatus ja tiedotus.

Yhteistoiminnalliset vanhempien ja lasten illat OPS ja kouluhyvinvointi teemalla eri luokka-asteilla alkoivat luokanopettajien johdolla lokakuussa 2004 ja jatkuivat kevätlukukaudelle 2005. Kodin ja koulun keskusteluviikon aikana tammikuussa 2005 vanhempien mielipidetiedustelun tuloksista oli koottu tiedote luokkien oviin, jolla kutsuttiin vanhempia perustamaan vanhempainyhdistystä kouluumme. Helmikuussa 2005 yhdistys aloitti toimintansa. Lukuvuoden 2004 - 2005 kuluessa kävin kertomassa kehittämishankkeesta mm. Jyväskylän maalaiskunnan rehtoreille.

Toteutusvaiheessa on muistettava ottaa asia kerrallaan käsiteltäväksi. On hyvä muistaa huomata myös ne asiat, jotka ovat kunnossa, mitä on jo tehty. Kodin ja koulun yhteistyö ei ole pelkästään opettajan, vanhempien ja opettajan välistä toimintaa. Tähän liittyy myös vanhempien välinen ja ympäröivän yhteisön mukaan ottaminen toimintaan.

VAIHEET 7 – 9 ovat toiminnan vaihetta, jossa on jatkuva arviointi mukana. Kehittämisprosessi jatkuu edelleen, joten prosessin arviointivaihe ajoittuu seuraavalle lukuvuodelle. Kevätlukukaudelle 2006 olemme toteuttamassa vanhempien mielipidemittauksen uusimista. Myös oppilaiden kouluhyvinvointimittaus uusitaan mahdollisesti seuraavana lukuvuonna. Jatkuva arviointi on tärkeää toiminnan jatkuvan kehittämisen kannalta.

5.2 Kehittämismenetelmät

5.2.1 Kouluhyvinvointikysely ja sen toteuttaminen Vaajakummun koulussa

Oppilaiden oman äänen kuunteleminen on tärkeää silloin, kun puhutaan heidän kouluhyvinvoinnistaan. Esittelin kyselyn joulukuussa 2003 koulumme rehtorille ja johtoryhmälle keskustellessamme kehittämishankkeestani. He suh-

tautuivat kyselyn toteuttamiseen hyvin innostuneesti. Tammikuussa 2004 esitelin koulumme YT -tunnilla koulun hyvinvointimallin (Konu 2002) ja kyselyn opettajille. Päätettiin, että kyselyyn osallistuvat koulultamme luokat 3.-5. Kyse-ly on suunniteltu luokka-asteille 4.-6, mutta kyselyyn tutustuttuaan, kolmansien luokkien opettajat halusivat myös omien luokkiensa osallistuvan kyselyyn. Kuudennet luokat päätettiin jättää kyselyn ulkopuolelle, koska tulosten jatko-työstäminen tapahtuu vasta syksyllä 2004 ja nämä oppilaat ovat jo vaihtaneet toiseen kouluun. Tässä yhteydessä kävimme myös keskustelua kahdesta eri vastausmahdollisuudesta kyselyyn. Näitä olivat perinteinen monistettu paperi-versio ja salasanalla suojattu nettiversio. Molemmat vaihtoehdot haluttiin käyt-töön. YT –tunnin jälkeen opettajat saivat valita vastaavatko hänen luokkansa oppilaat kyselyyn netissä vai paperilla. Kaikki kolmannet luokat vastasivat mo-nistettuun paperikyselyyn. Opettajat perustelivat valintaansa sillä, että näin he voivat käydä kyselyn yhteisesti läpi ja tarvittaessa jakaa kyselyn suorittamisen useammalle tunnille. Yksi neljäs luokka ja kaksi viidettä luokkaa valitsi myös perinteisen paperikyselyn. Loput luokista vastasivat nettikyselyyn. Opettajilla oli etukäteen mahdollisuus tutustua ja kokeilla myös kyselyn nettiversiota. Koululta lähetettiin 10.02. 2004 kolmansien - viidensien vuosiluokkien oppilai-den mukana koteihin vanhemmille ja huoltajille osoitettu kirje kyselyyn osallis-tumisesta ja kyselyn tulosten hyödyntämisestä. Kirjeessä kysyttiin vanhempi-en/huoltajien suostumus lapsen osallistumisesta hyvinvointikyselyyn. Kaikki oppilaat eivät saaneet kotoa lupaa osallistua kyselyyn. Kolmasluokkalaisista 4,9 % ei saanut lupaa osallistua kyselyyn. Vastaava prosenttiosuus neljäs-luokkalaisten kohdalla oli 6,8 %. Viidesluokkalaisten kohdalla tätä prosent-tiosuutta ei voi määritellä, koska joillakin viidesluokkalaisilla oli lupapapereita palauttamatta takaisin kouluun kyselyn suorituspäivänä. Nämä oppilaat eivät voineet osallistua kyselyyn. Osa kyselyyn osallistuvien luokkien oppilaista oli poissa koulusta kyselyn suorituspäivänä. Opettajat ovat kysyneet myös oppi-laiden halukuutta osallistua kyselyyn ja vastaamisen jälkeen oppilaiden mieli-piteitä kyselystä. Tässä on erään opettajan kommentteja kyselyn toteutukses-ta.

Vastaaminen oli kivutonta - tietokoneelle vastaaminen tuntui motivoivan oppilaita. Ja vastauspohjahan oli mitä hienoin visuaalisesti! Oppilaat tunsivat tekevänsä jotain tärkeää kyselyä! Vastaaminen myös sujui joutuisasti, kun on mahdollisuus käyttää

tietokoneluokkaa eli on useampi kone käytössä samanaikaisesti. Yksi oppilaani ei palauttanut lupalappuaan, joten hän ei osallistunut kyselyyn. Eli luokaltani tuli siis 22 vastusta.

Kysely suoritettiin koulupäivän aikana luokanopettajan johdolla viikkojen 8-11 välisenä aikana kevätlukukaudella 2004. Opettajille jaettiin yksityiskohtaiset ohjeet kyselyn suorittamiseksi omissa luokissaan. Myös oppilaille oli omat vastausohjeet erikseen paperikyselyyn ja nettikyselyyn vastaamiseen. Ennen kyselyyn vastaamista oppilaat kävivät vastausohjeet opettajajohtoisesti läpi. Ohjeissa korostettiin kyselyn luottamuksellisuutta ja kerrottiin, että kyselyn avulla pyritään kehittämään kodin ja koulun yhteistoimintaa Vaajakummun koulussa, tavoitteena kouluhyvinvoinnin lisääminen. Kyselyyn osallistui 200 oppilasta Vaajakummun koulun vuosiluokilta 3.-5. Mukana oli kolme 3. luokkaa, kolme 4. luokkaa, neljä 5. luokkaa ja lisäksi yhden mukautetun luokan 5. luokkalaisia oppilaita. Vastaaajista 108 oli tyttöjä ja 92 poikia.

Taulukko 1. Luokkien oppilasmäärät ja kyselyyn osallistuneet oppilaat.

luokka-aste	oppilasmäärä	kyselyyn osallistujat
3.	61	58
4.	73	61
5.	92	81
	yht. 226	yht. 200

Oppilaskyselyssä (Konu 2002) on väittämiä kaikilta neljältä osa-alueelta. Kysely koostuu väittämistä ja kysymyksistä, joihin oppilas omaan tilanteeseensa parhaiten sopivan vaihtoehdon.

Oppilaiden mielipiteitä koulun olosuhteista kartoitettiin 15 väittämän avulla, jotka käsittelivät koulun tiloja (koulurakennus ja koulun piha) ja toimintaa (esim. lukujärjestys, työrauha, koulun säännöt). Sosiaalsiin suhteisiin (koulun ihmissuhteet) liittyviä väittämiä oli 13. Näiden avulla pyrittiin saamaan selville oppilaiden mielipiteitä oppilaiden ja opettajien sekä oppilaiden välisistä suhteista.

Esimerkki kyselyn väittämästä:

Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä

Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
L	L	K	J	J
p	p	p	p	p

Oppilaiden terveydentilaan liittyviä kysymyksiä oli 10 kappaletta. Näistä ensimmäinen kartoitti oppilaan omaa tuntemusta tämän hetken terveydentilastaan. Seuraavat kysymykset liittyivät tämän kouluvuoden aikana ilmenneisiin oireisiin tai sairauksiin. Kyselylomake on liitteessä 1.

Kyselyn lopussa on kaksi avointa kysymystä, joiden avulla kartoitetaan oppilaiden ehdotuksia koulun parantamiseksi. Mukana oli myös neljä väittämää vanhempien suhtautumisesta koulunkäyntiin sekä kaksi kysymystä kouluksiämisestä.

5.2.2 Mielipidetiedustelu Vaajakummun koulun oppilaiden vanhemmille ja huoltajille

Hyvinvointiin koulussa vaikuttavat sekä koti että koulu. Vanhemmille ja huoltajille on omien lastensa kautta muodostunut myös näkemys kouluhyvinvoinnista. Koska vanhemmilla ei ole suoraa kosketuspintaa koulun arkeen, he voivat välittää lastensa välityksellä aistimansa kokemukset ja tuntemukset. Nämä toiveet ja tuntemukset me halusimme kerätä vanhemmilta ja huoltajilta.

Syyslukukauden alkaessa 2004 päätimme koulumme johtoryhmässä laatia vanhemmille ja huoltajille suunnatun mielipidekyselyn opetussuunnitelmatyön pohjaksi. Uusissa opetussuunnitelmissa painotetaan vanhempien ja oppilai-

den osallisuutta opetussuunnitelman laadintaprosessissa. Sopivan kyselypohjan muokattavaksi löysimme opetushallituksen www –sivuilta www.edu.fi.

Kysely toteutettiin paperikyselynä syyskuun ja lokakuun vaihteessa 2004. Kysely lähetettiin oppilaiden mukana kaikkiin koteihin. Kyselyjä palautui määräaikaan mennessä 356 kappaletta.

Kyselylomakkeessa oli 19 monivalintaväittämää, jotka koskivat mm. oppilaiden kouluviihtyvyyttä ja kodin ja koulun yhteistyöhön liittyviä asioita. Väittämät jakaantuivat kouluhyvinvoinnin eri osa-alueille seuraavasti:

KOULUHYVINVOINNIN OSA-ALUE	VÄITTÄMÄN NUMERO
Koulun olosuhteet eli koulun tilat ja toiminta	1,2,3,4,5,6,7,8,9,16,19
Sosiaaliset suhteet eli koulun ihmissuhteet	9,10,11,12,13,14,15, 16,17,18
Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen I. koulutyö	6,7,
Terveystila	-

Kyselylomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, joista neljän kysymyksen vastaukset liittyvät suoranaisesti tähän kehittämishankkeeseen:

KYSYMYYS 20. Mainitkaa asia, joka on oman lapsenne kannalta tärkeää koulussa?

KYSYMYYS 21. Mainitkaa asia tai ominaisuus, jossa mielestänne olemme kouluna onnistuneet.

KYSYMYYS 22. Mainitkaa asia, jossa koulumme voisi kehittyä tai kehittää toimintaansa.

KYSYMYYS 27. Toiveita ja ajatuksia kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi Vaajakummun koulussa.

Loput kyselylomakkeen kysymykset liittyivät muuhun opetussuunnitelman kehittämistyöhön. Kyselylomake on liitteessä 2.

5.2.3 Yhteistoiminnalliset työskentelyillat oppilaille, vanhemmille ja huoltajille kouluhyvinvointi ja OPS -teemalla sekä Vaajakummun koulun henkilökunnan yhteistoiminnallinen työskentelyiltapäivä

Toukokuussa 2004 laadin ensimmäisen suunnitelmani yhteistoiminnalliseen ryhmätyöskentelyyn Vaajakummun koulun opettajien, oppilaiden ja vanhempien kanssa. Erilaisten suunnitelmaluonnosten kautta päädyimme syyskuussa 2004 ensimmäisen kerran toteutettuun malliin.

Ensimmäinen työskentelyiltapäivä pidettiin opettajille ja muulle henkilökunnalle. Mukana oli opettajien lisäksi koulun sosiaalityöntekijä ja avustaja. Iltapäivän aluksi koulumme opettaja Eija Summanen piti alustuksen opetussuunnitelmatyöstä. Tämän jälkeen jatkoin esittelemällä kouluhyvinvointimittausten tuloksia ja ohjeistin seuraavan työskentelyjakson. Tässä yhteydessä käytiin läpi myös kouluhyvinvoinnin määrittelyä sekä Konun (2002) kouluhyvinvointimalli.

Yhteistoiminnallista työskentelyosuutta varten osallistujat saivat jo tullessaan iltapäivätilaisuuteen kukin yhden värikortin joko sinisen, punaisen, keltaisen, ruskean tai vihreän. Ryhmät muodostettiin siten, että viisi eriväristä värikorttia muodostivat yhden ryhmän. Työskentely eteni vaiheittain.

1. vaihe

Mistä asioista voi aistia tai havaita kotona, oppitunneilla, koulumatkoilla tai välitunneilla, että oppilaan kouluhyvinvoinnissa ei ole kaikki hyvin? Aikaa pohjimiseen oli vain 5 minuuttia ja tulokset kirjattiin ohjeen mukaisesti fläppi -paperin sarakkeeseen.

2. vaihe

Miten ensimmäisessä vaiheessa kirjattuun/kirjattuihin asioihin voisi vaikuttaa? Ohjeena oli valita yksi asia mietittäväksi kerrallaan. Ryhmä voi aloittaa mielestään tärkeimmästä asiasta. Vastaukset kirjataan fläppi -paperin seuraavaan

sarakkeeseen aina kyseisen asian kohdalle, niin että vaakasuorille riveille muodostuu jatkumo.

3. vaihe

Kenen vastuulla asiaan vaikuttaminen on? Edelleen käydään läpi asia kerrallaan ja kirjataan vastaukset fläpille.

4. vaihe

Minkälainen kodin ja koulun yhteistyö voisi auttaa tässä tilanteessa? Vastaukset kirjataan oikeille kohdille fläppi -paperiin.

5. vaihe

Jokainen ryhmä laittaa oman tuotoksensa esille ja ryhmät käyvät tutustumassa toisten tuotoksiin.

6. vaihe + koonti

Ryhmässä mietitään: Mitä minä voisin tehdä kouluhyvinvoinnin parantamiseksi? Mitkä ovat ensimmäiset teot – askeleet kohti parempaa kouluhyvinvointia? Ryhmän kirjuri kirjaa vastaukset ylös ja kukin ryhmä valitsee jonkin ehdotuksen tai muutaman ehdotuksen, jonka esittelee toisille ryhmille. Näistä valitaan yhteisesti joku tai joitakin asioita, joiden eteen lähdetään yhdessä tekemään työtä.

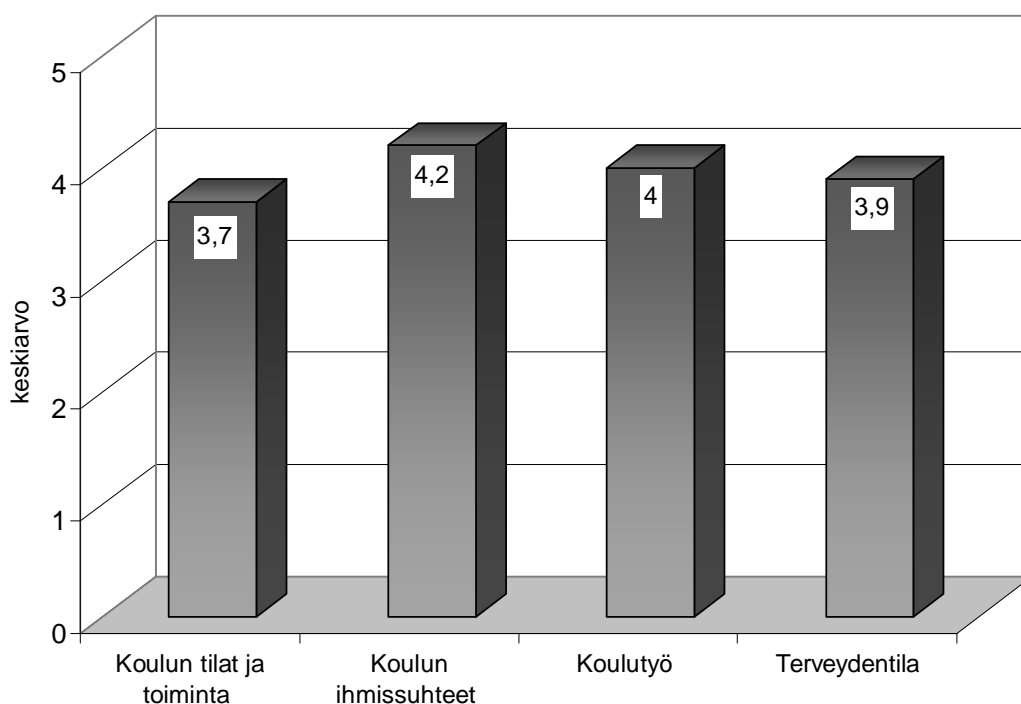
Työskentelyyn oli varattu aikaa vain yksi tunti. Vaiheet 1-4 käytiin aivoriihen tapaan läpi kukin noin viidessä minuutissa.

Luokka-asteiden 3-6 opettajat toteuttivat itse OPS – ja kouluhyvinvointi -illat saman mallin mukaan joko syyslukukaudella 2004 tai keväällä 2005. Kokonaisuuden kulku oli ohjeistettu hyvin tarkasti kansioon, josta löytyivät myös tarvittavat kalvot ja lisämateriaali tilaisuuden vetäjälle. Tuolloin illoissa olivat mukana sekä oppilaat että vanhemmat aina yhdeltä luokka-asteelta kerrallaan.

6 TULOKSET

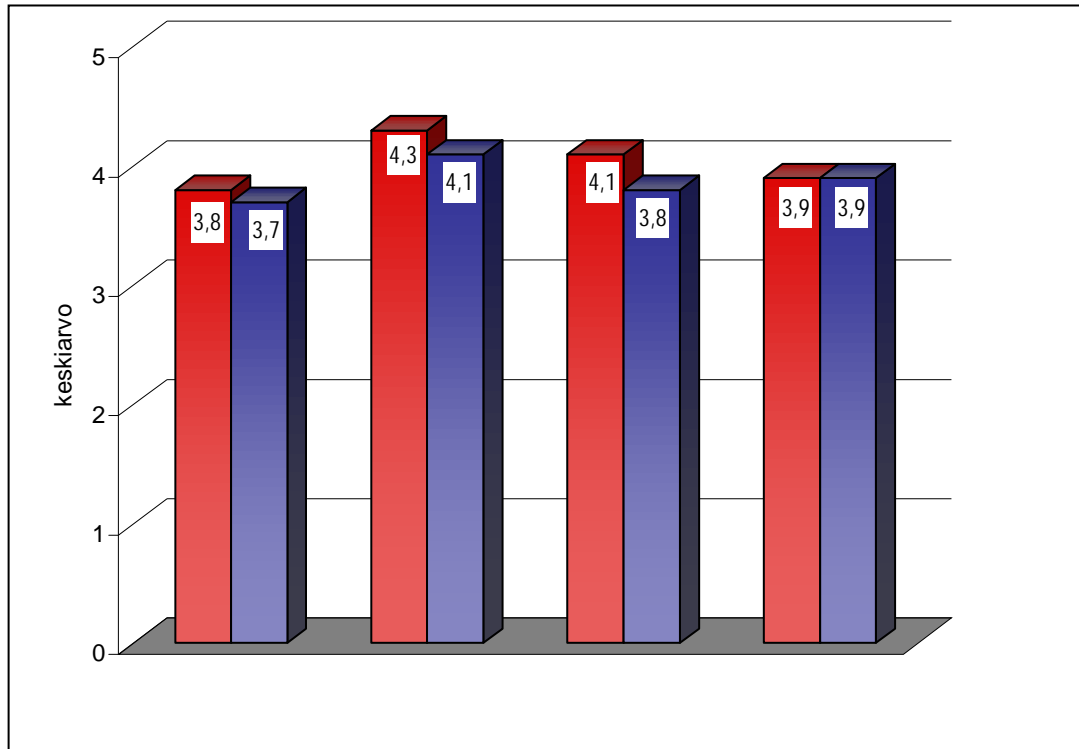
6.1 Kouluhyvinvointi Vaajakummun koulussa oppilaiden kuvaamana

Kouluhyvinvointimittauksen perusteella voidaan luoda koulun hyvinvointiprofiili, jossa näkyvät eri osa-alueiden tulokset. Vaajakummun koulun hyvinvointiprofiilissa Koulun ihmissuhteet –osa-alue on kaikkein vahvin. Osa-alueen keskiarvo koko koulun tuloksissa on 4,2 (max = 5). Seuraavaksi parhaan keskiarvon koko koulun tuloksissa sai Koulutyö –osa-alue. Sen keskiarvoksi saatiin 4 (max. =5) . Terveystila –osa-alueen keskiarvoksi tuli 3,9 (max =5) ja Koulun tilat ja toiminta –osa-alue sai keskiarvon 3,7 (max =5).

Kuvio 4. Kouluhyvinvoinnin eri osa-alueiden keskiarvot Vaajakummun 3.-5. vuosiluokkien oppilailla.

Koulutyö ja Koulun ihmissuhteet –osa-alueilla poikien keskiarvot ovat selvästi heikommät kuin tyttöillä. Terveystila –osa-alueen keskiarvot ovat molemmilla sukupuolilla yhtä suuret.

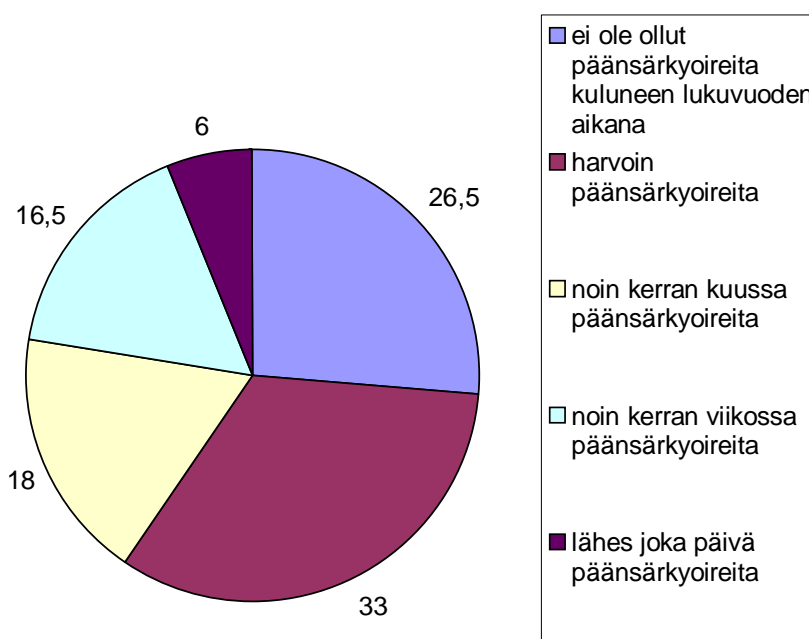
Kuvio 5. Kouluhyvinvoinnin eri osa-alueiden keskiarvot sukupuolittain 3.-5. vuosiluokkien oppilailla.

Luokka-astekohtaisesti tuloksia tarkasteltaessa voidaan havaita, että 3. luokkala arvioivat omaa kouluhyvinvointiaan positiivisemmin kuin 4. ja 5. luokkala.

6.1.1 Terveydentila

Kyselyyn osallistuneet oppilaat pitivät omaa terveydentilaansa hyvänä, ka. 4,2. 36,5 % vastaajista piti terveydentilaansa erittäin hyvänä ja 48,5 % melko hyvänä. Vastaajista 12 % koki terveydentilansa keskinkertaiseksi (ei hyvä eikä huono). Vain 0,5 % vastaajista koki terveydentilansa erittäin huonoksi ja 2,5% melko huonoksi. Poikien keskiarvo omasta terveydentilastaan oli ka 4,1 ja tyttöjen ka. 4,2.

Terveydentila –osa-alueella luetelluista oireista ja sairauksista päänsärkyä esiintyi kaikkein eniten. Sekä tyttöjen että poikien keskiarvo päänsärkyä kokeemisesta oli sama ka. 3,6.

Kuvio 6. Kyselyyn vastanneiden päänsärkyoireiden yleisyys prosentteina.

Kaikista vastaajista 18 %:lla oli lähes joka päivä vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin. 15 % vastaajista tunsi noin kerran viikossa väsymystä tai heikotusta.

Luokka-astekohtaisesti terveydentila –osa-alueen tuloksia tarkasteltaessa seuraavat asiat nousivat esiin. Kolmasluokkalaisista kyselyyn vastaajista 20,7 %:lla oli lähes joka päivä vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin. Vastaavasti neljäsluokkalaisista 26,2 %:lla oli sama ongelma. Viidesluokkalaisista vastaajista 27,2 % koki kerran kuussa nuhakuumetta, yskää tai kurkkukipua, 25,9 % noin kerran kuussa päänsärkyä ja 22,2 %:lla oppilaista noin kerran viikossa päänsärkyä.

6.1.2 Koulun tilat ja toiminta

Tämä osa-alue on kaikista laajin ja hyvin konkreettisesti jokapäiväiseen koulunkäyntiin liittyvä. Avoimissa kysymyksissä oppilaiden vastauksista suurin osa liittyi tähän osa-alueeseen. Mikä koulussasi on parasta? -kysymyksen vastauksissa 74,2 % ja Mitä asioita koulussasi pitäisi parantaa? -kysymyksen vastauksissa 80,8 % maininnoista kuului tähän osa-alueeseen.

Koulussa on parasta tilavat käytävät, monet vessat, juoma-automaatti, lasigalleriat ja lasineliö missä lattia on vasta 1 kerroksessa. Siitä on mukava katsella alas.

Minun mielestä koulussa on parasta uusi liikuntasali.

Koulumme on erittäin värikäs ja minä pidän väreistä.

Kuvaamataide on aivan huippu juttu. Olen omasta mielestäni hyvä piirtämään ja saan kuvaamataidon tunnilla lisää harjoitusta.

Koulussa on parasta välitunnit! Välitunnit on sen takia kivoja kun voi jutella ja olla kavereiden kanssa.

Joskus jotkut tunnit on koulussa melko hyviä, mutta niitä tulee melko harvoin.

Ois plussaa, jos tietsikoita sais käyttää enemmän mm. @ lukemiseen.

Siellä voi tehdä monia hauskoja eri asioita esimerkiksi: kässä ja kuvista. Mutta ei siellä aina ole niin hauskaa.

Pihalle pitäisi tulla penkkejä, että voisi istua.

Sitten toi takapihan putkilo liukumäki. On se ihan ok kiva mut ehkä vähän liian vaarallinen et sen tilalle vois laittaa kunnollisen liukumäen.

Vessat on liian pieniä! Ja vessojen automaattiset valot ne ärsyttää, kun menee vessaan ja on kauhea pissahätä niin valo ei syty!

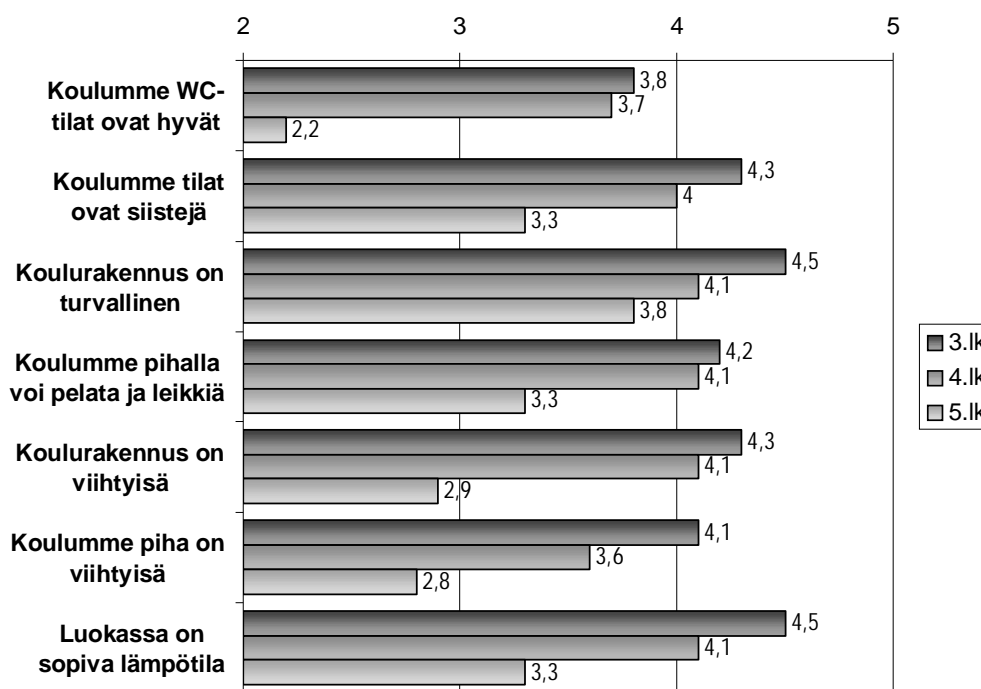
Perunan keitto, perunat on joskus kuivia ja nihkeitä, ruoka on välillä ihan kylmää eikä sitä pysty syömään ja esim. lihapullia saa ottaa niin vähän ettei niillä lähde nälkä!

Koulun ruoka on terveellistä.

Mun mielestä terkkari sais olla enemmän täällä koulussa. Taikka tänne vois hankkia vielä yhen lisää. Siitä me ollan kavereitten kanssa just puhuttu et: "Ois ihan kiva jos terkkari ois täällä enemmän kun täällä on enemmän oppilaita, eikö!"

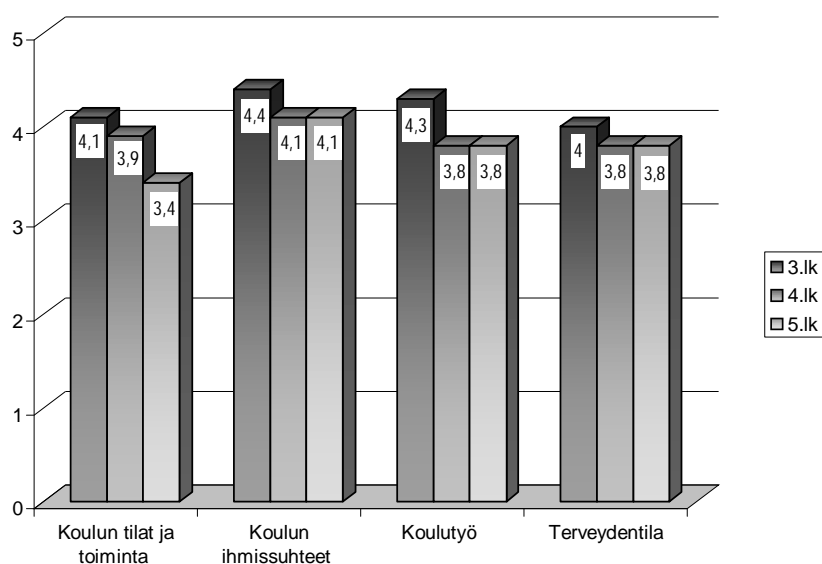
5. luokkalaiset (ka. 3,4) arvioivat Koulun tilat ja toiminnan selvästi heikommiksi kuin 3. luokkalaiset (ka. 4,1) ja 4. luokkalaiset (ka. 3,9). Tämä vaihtelu selittyy osittain koulurakennusten erolla. Viidensien luokkien oppilaat kävivät koulua kyselyä tehtäessä väliaikaisissa evakkotiloissa Konttisentiellä SOK:n vanhasa hallintorakennuksessa. 3. ja 4. luokkien oppilaat ovat jo päässeet muuttamaan elokuussa 2003 Vaajakummun koulun uudisosaan Harjutielle. Konttisentiellä koulun piha oli hyvin pieni, koska pihaa ei ole suunniteltu koulupihaksi. Harjutien koululla piha oli edelleen osittain rakennustyömaana. Pihatyöt valmistuvat kesän 2004 aikana. Erot tyttöjen ja poikien vastauksissa olivat hyvin pieniä.

Näissä koulun tiloja koskevissa väittämässä erot luokka-asteiden välillä näkyvät erittäin selvästi:

Kuvio 7. Koulun tiloja koskevat väittämät, joissa erot luokka-asteiden välillä näkyivät erittäin selvästi.

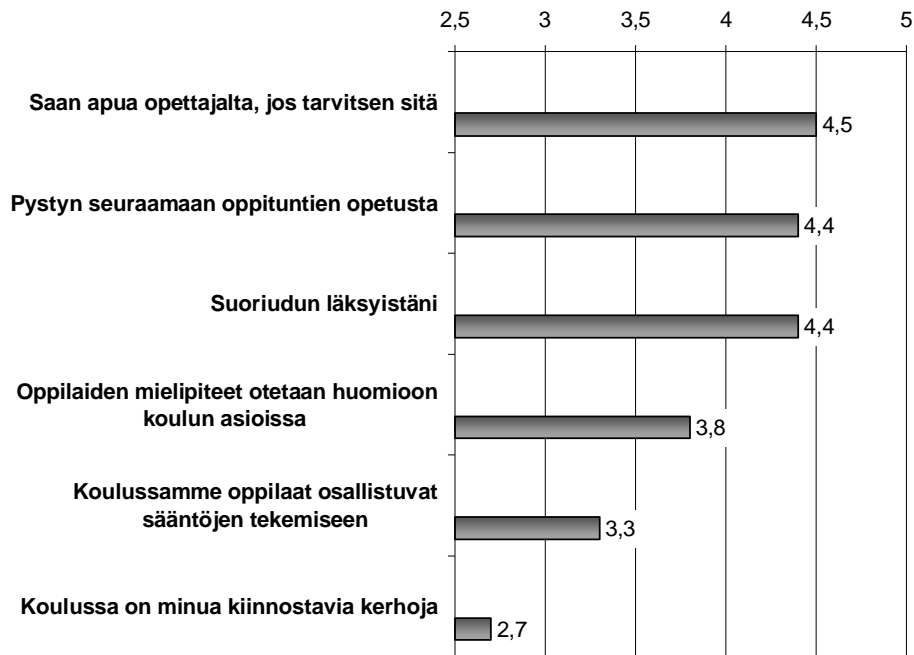
Koulun tilat ja toiminta –osa-alueella 5.luokkalaisten vastaajien keskiarvo (ka.3,4) on huomattavasti heikompi kuin 3. luokkalaisten (ka. 4,1) ja 4. luokkalaisten (ka. 3,9).

Kuvio 8. Kouluhyvinvoinnin eri osa-alueiden keskiarvot luokka-asteittain Vaajakummun 3.-5. vuosiluokkien oppilailla.

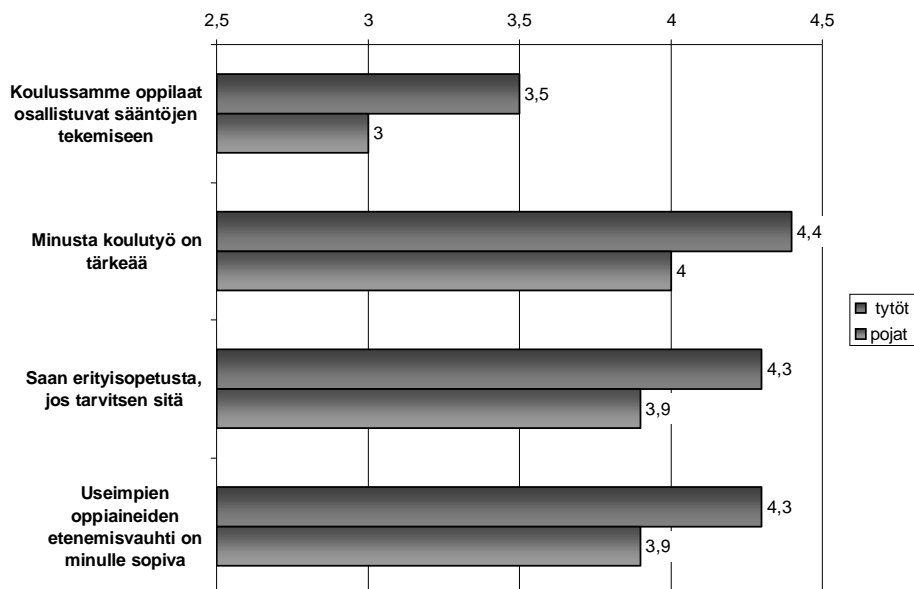
6.1.3 Koulutyö

Tämän alueen väittämät liittyivät oppilaiden itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin: kuinka jokaiselle oppilaalle tarjotaan mahdollisuus opiskella omien taitojensa ja kykyjensä mukaisesti, kuinka jokainen oppilas saa palautetta, ohjausta ja kannustusta tekemästään työstä sekä kuinka oppilas kokee mahdollisuutensa päästä vaikuttamaan omaa koulutyötään koskeviin asioihin. Osa-alueen kolme alhaisimman keskiarvon saanutta väittämää liittyivät juuri vaikuttamisen mahdollisuuksiin ja koulun kerhotoiminnan järjestämiseen.

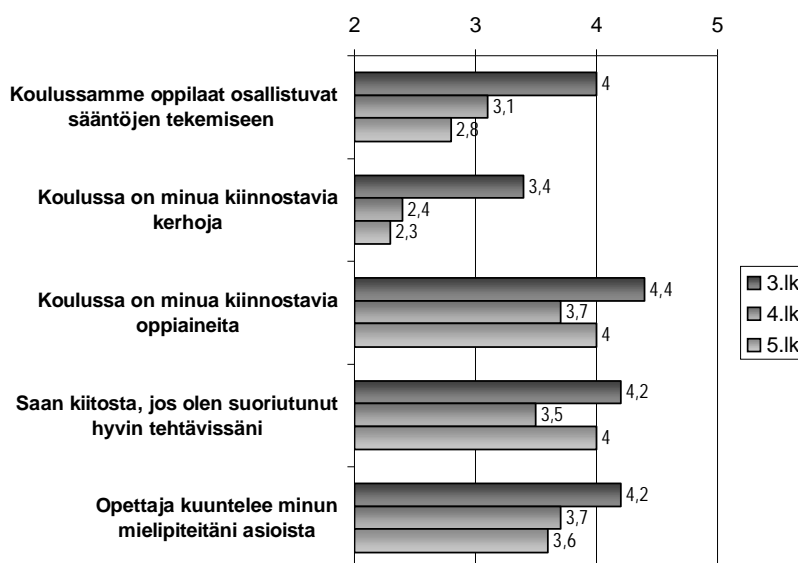
Kuvio 9. Kolme matalinta ja kolme korkeinta keskiarvoa Koulutyö –osa-alueelta.

Pojat eivät koe omaa koulutyötään niin tärkeäksi kuin tytöt. Pojat kokevat myös tyttöjä voimakkaammin, että opetuksen etenemisvauhti ei ole heille sopiva ja että he eivät pääse osallistumaan koulussa sääntöjen tekemiseen.

Kuvio 10. Väittämät, joissa sukupuolten väliset erot näkyvät selvimmin Koulutyö – osa-alueella.

Luokka-asteiden väliset erot näkyvät erityisesti mielipiteissä koulun kerhoista ja oppilaiden mahdollisuuksissa osallistua sääntöjen laatimiseen. Viidesluokkalaisista vastaajista 45,7 % oli eri mieltä tai täysin eri mieltä Koulussamme oppilaat osallistuvat sääntöjen tekemiseen –väittämän kanssa. Vastaavat prosenttiosuudet olivat neljäsluokkalaisilla 34,5 % ja kolmasluokkalaisilla 12 %. Koulussamme on minua kiinnostavia kerhoja –väittämän kanssa viidesluokkalaisista oli 69,5 % , neljäsluokkalaisista 55,7 % ja kolmasluokkalaisista 29,3 % eri mieltä tai täysin eri mieltä.

Kuvio 11. Väittämät Koulutyö -osa-alueelta, joissa luokka-asteiden väliset erot näkyvät selvimmin.

6.1.4 Koulun ihmissuhteet

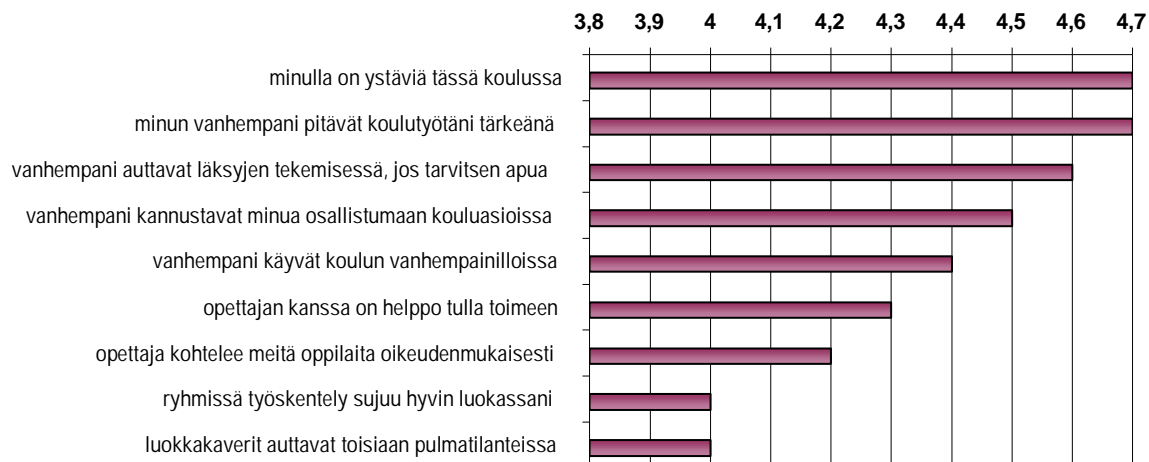
Suurin osa opeista on mukavia varsinkin mejjän ope!!!!

Ja meillä on aika kivaa kavereiden kanssa se kun meidän porukassa on semmoinen kiva tyttö, joka aina saa päivästä paremman, koska se on niin vitsikäs ja onhan muutkin, mutta hän on se kaikista vitsikkäin!

Täältä on helppo löytää ystäviä.

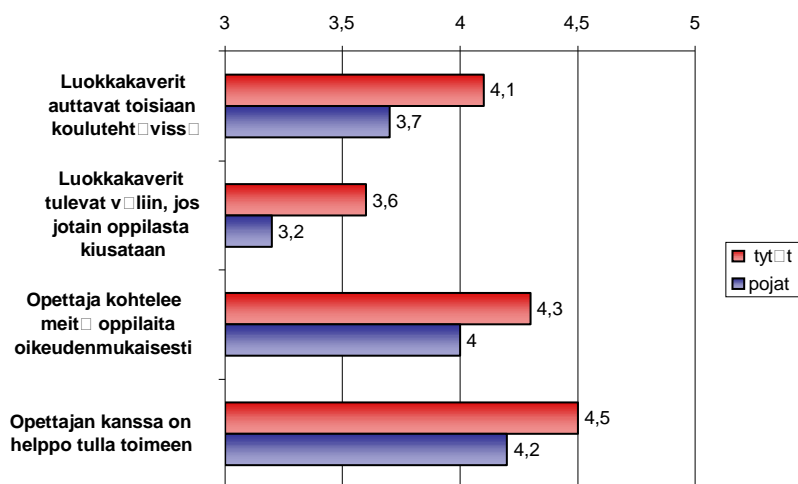
Koulun ihmissuhteet –osa-alueella oli väittämiä oppilaiden välisistä suhteista, opettaja - oppilas –suhteista sekä kotien ja koulun välisistä suhteista. Osa-

alueen korkeimmat keskiarvot saivat väittämät: Minulla on ystäviä tässä koulussa sekä kodin ja koulun välisiin suhteisiin liittyvät neljä väittämää.

Kuvio 12. Korkeimman keskiarvon saaneet väittämät koulun ihmissuhteet – osa-alueelta.

Sukupuolten väliset erot näkyvät selvimmin seuraavissa väittämissä:

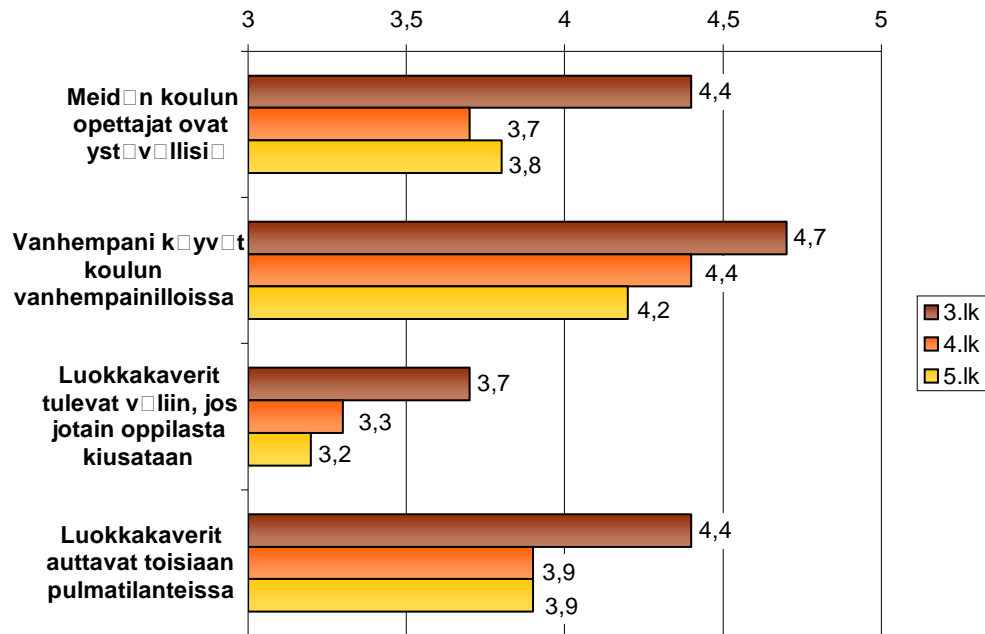

Kuvio 13. Sukupuolten väliset erot Koulun ihmissuhteet –osa-alueen väittämissä.

Heikoimman keskiarvon tällä osa-alueella sai väittämä: luokkakaverit tulevat väliin, jos jotain oppilasta kiusataan ka. 3,4. Vain 19,5 % kyselyyn osallistuneista oppilaita oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa. Neljäsluokkalaisten vastausten keskiarvo tälle väittämälle oli 3,3 ja viidesluokkalaisten 3,2.

Täysin eri mieltä tai eri mieltä väittämän kanssa oli 22,4 % viidesluokkalaisista vastaajista ja 21,3 % neljäsluokkalaisista vastaajista.

Eri luokka-asteiden välillä ei ollut suuria eroja useimmissa väittämässä. Seuraavista väittämistä eri luokka-asteiden vastaajat olivat selvästi eri mieltä.

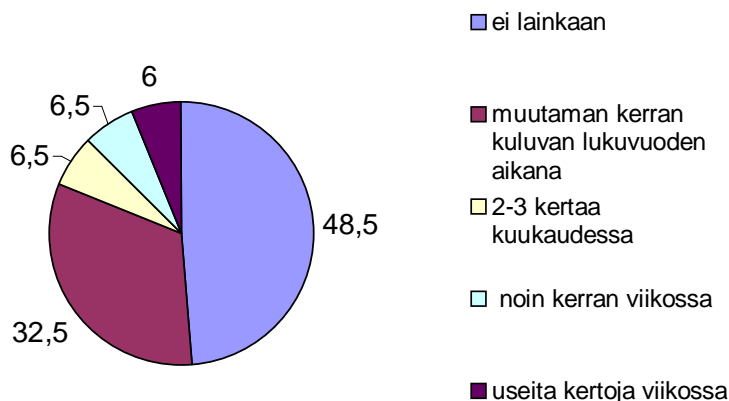

Kuvio 14. Luokka-asteiden väliset erot Koulun ihmissuhteet osa-alueen väittämässä.

Kiusaamista ei ole (minun tietääkseni) juuri ollenkaan. Muita ei saa kiusata.

Osa-alueen yksi kysymys käsitteli koulukiusaamista. Kyselyyn osallistuneista oppilaista 19 % koki, että heitä kiusataan koulussa useammin kuin 2-3 kertaa kuukaudessa. 48,5 % vastaajista ei ole kokenut koulukiusaamista ollenkaan. Muiden oppilaiden kiusaamiseen vastasi osallistuvansa 5 % vastaajista useita kertoja viikossa. 68 % vastaajista ei ole osallistunut lainkaan muiden oppilaiden kiusaamiseen.

Minua on kiusattu koulussa kuluvan lukuvuoden aikana prosenttiosuus

Kuvio 15. Koulukiusaaminen Vaajakummun koulun 3.-5. vuosiluokkien oppilaiden kokemana helmi-maaliskuussa 2004.

Pojat kokivat tulleen hieman tyttöjä useammin koulukiusatuiksi (ka. pojat 4,0; ka.tytöt 4,2). Pojat olivat myös osallistuneet tyttöjä useammin muiden oppilaiden kiusaamiseen (ka. pojat 4,4; ka. tytöt 4,7). Kolmasluokkalaisista 53,4 % ei ole kokenut tulleen kiusatuksi lainkaan. Vastaava prosenttiosuus neljäsluokkalaisten kohdalla on 39,3 % ja viidesluokkalaisilla 51,9 %. Useammin kuin kerran viikossa kokee kolmasluokkalaisista vastaajista tulleen kiusatuksi 12,1 % ;neljäsluokkalaisista 18 % ja viidesluokkalaisista 8,7 %.

6.1.5 Kehittämiskohteita kouluhyvinvointimittausten näkökulmasta

Edellä esitelyjen tulosten perusteella voidaan poimia muutamia kehittämiskohteita oppilaiden kouluhyvinvoinnin parantamiseksi koulussamme. Näihin kehittämiskohteisiin olisi mahdollista vaikuttaa kodin ja koulun yhteistyöllä.

Koulun tilat ja toiminta ovat jo kohentuneet huomattavasti kouluhyvinvointimittauksen suorittamisen jälkeen. Tällä hetkellä kaikki Vaajakummun koululaiset opiskelevat peruskorjatuissa, tarkoituksenmukaisissa tiloissa. Myös koulun piha-alue on suunniteltu ja rakennettu toiminnalliseksi ja viihtyisäksi. Kouluhyvinvointimittauksen aikaan osa koululaisista opiskeli evakkotiloissa Konttisen-

tiellä, jossa piha-alue oli hyvin pieni. Osa oppilaista opiskeli Vaajakummun koulun uudisrakennuksessa, mutta koulun piha-alue oli vielä osittain rakennustyömaana. Koulupihan viihtyvyyttä on koulumme vanhempainyhdistys edelleen lisännyt istuttamalla kukkasipuleita pihaan yhdessä oppilaiden kanssa.

Koulutyö –osa-alueella alhaisimman keskiarvon sai väittämä: Koulussa on minua kiinnostavia kerhoja. Koulun omaan kerhotoimintaan ei tällä hetkellä ole kovasti resursseja, mutta koulumme vanhempainyhdistys on tarttunut asiaan järjestämällä vanhempi-lapsi –kerhotoimintaa. Vanhempainyhdistys on myös varannut yhden salivuoron viikossa vanhempien ja lasten käyttöön.

Oppilaiden näkökulmasta heidän mielipiteitään ei oteta riittävästi huomioon koulun asioissa eivätkä he omasta mielestään pääse riittävästi osallistumaan koulun sääntöjen tekemiseen. Tähän haasteeseen pyrimme koulussamme vastaamaan oppilaskuntatoimintaa kehittämällä.

Koulun ihmissuhteet osa-alue oli koulumme hyvinvointiprofiilissa kaikkein vahvin. Tämän osa-alueen keskiarvo oli koko koulun tuloksissa 4,2 (max. 5). Osa-alueen heikoimman keskiarvon saanut väittämä liittyi koulukiusaamiseen: Luokkakaverit tulevat väliin, jos jotain oppilasta kiusataan. Tulosten mukaan jotkut oppilaat kokevat, että heitä kiusataan koulussa. Vain 48,5 % kyselyyn vastanneista oppilaista ei ole kokenut koulukiusaamista koskaan. Useita kertoja viikossa kiusaamisen kohteeksi kokee joutuneensa 6 % kyselyyn vastanneista. Tässä on selvä kodin ja koulun yhteistyön kehittämiskohde koulussamme. Koulukiusaamisen kitkemiseksi olemme kouluhyvinvointimittauksen jälkeen jo työstäneet paljon asioita yhdessä vanhempien kanssa, mutta haastetta riittää edelleen.

6.2 Vanhempien toiveita ja ajatuksia Vaajakummun koulun toiminnasta

6.2.1 Mikä on vanhempien mielestä koulussa tärkeää ja missä asioissa olemme Vaajakummun koulussa onnistuneet

Vanhemmat ja huoltajat pitävät oman lapsensa kannalta tärkeimpinä asioina koulussa turvallisia olosuhteita, laadukkaaseen opetukseen ja opettajan asiantuntemukseen liittyviä asioita, työrauhaa, hyviä ystäviä, perustietojen ja taitojen oppimista, hyvää ilmapiiriä sekä luokassa että koko koulussa, sosiaalisten taitojen oppimista sekä erilaisuuden hyväksymistä.

Kysymykseen ”**Mainitse asia, joka on oman lapsenne kannalta tärkeää koulussa.**” vastasi 320 vanhempaa ja huoltajaa. Seuraavassa on vastauksia listattuna eniten mainintoja saaneiden asioiden mukaan.

-turvalliset olosuhteet (fyysinen ja psyykkinen turvallisuus) **93** mainintaa

-ei kiusaamista 13 mainintaa

-opettajaan ja opetukseen liittyvät maininnat **59** mainintaa

-hyvä ja laadukas opetus 19 mainintaa

-opettajan hyvä ote (ystävällinen ja kannustava) 19 mainintaa

-ammattitaitoinen opettaja 8 mainintaa

-kiva opettaja 4 mainintaa

-tuttu ja turvallinen opettaja 5 mainintaa

-oppiminen **46** mainintaa

-perustiedot ja -taidot (luku- ja kirjoitustaito) 26 mainintaa

-oppimaan oppiminen 7 mainintaa

-uusien asioiden oppiminen (oppimisen ilo) 9 mainintaa

-elämässä tarpeellisten tietojen ja taitojen oppiminen 5 mainintaa

-työrauha (rauhallinen oppimisympäristö) **45** mainintaa

-hyvät ystävät **35** mainintaa

-hyvä ilmapiiri luokassa (kannustava) (oppilas innostuu koulunkäynnistä ja yhteisistä asioista, lapsi uskaltaa kysyä asioista, luokan ja koko koulun hyvä ja välitön henki) 47 mainintaa

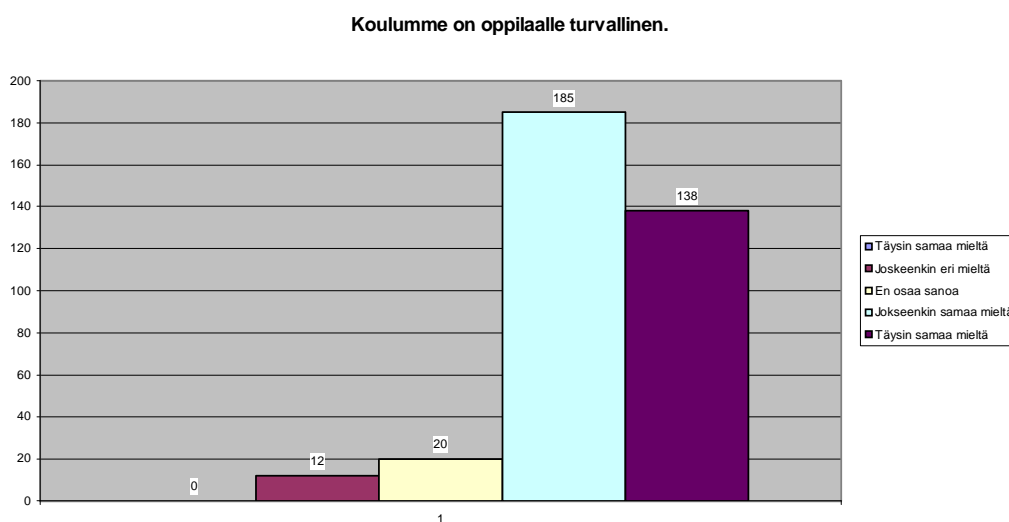
-sosiaaliset taidot (ryhmässä toimiminen, ihmissuhdetaidot, vuorovaikutustaidot) 38 mainintaa

-erilaisuuden ymmärtäminen / yksilöllisten erojen hyväksyminen, 27 mainintaa

-kannustava oppimisaikaa 14 mainintaa

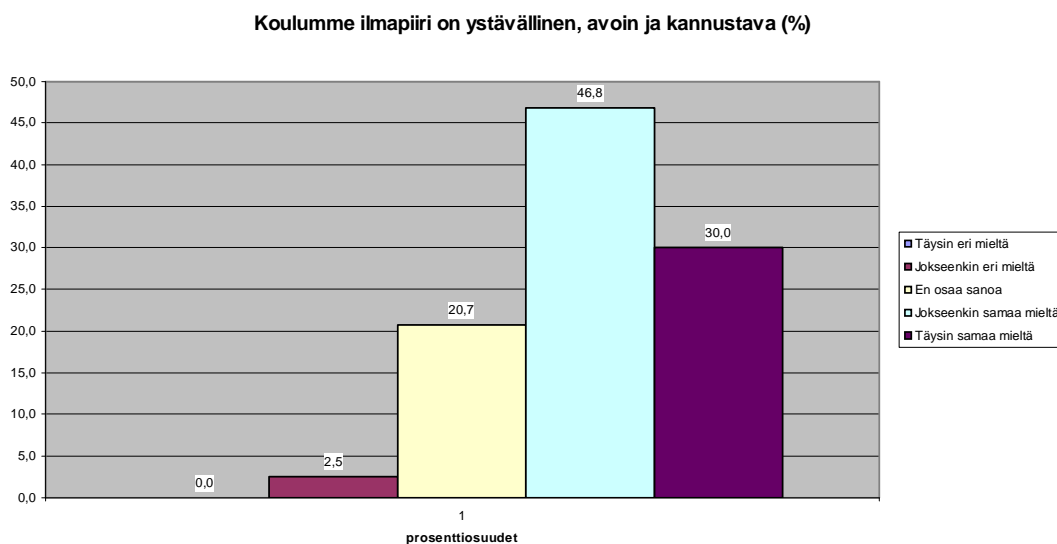
Vaajakummun koulussa olemme vanhempien ja huoltajien mielestä erityisesti onnistuneet mm. kouluviihtyvyydessä, toimivan oppimisympäristön rakentamisessa, perusopetuksessa, kodin koulun välisessä yhteistyössä – erityisesti tiedottamisessa, ympäristöasioissa ja hyvän me –hengen luomisessa.

356 vanhempaa ja huoltajaa otti kantaa kyselyssä Vaajakummun koulun turvallisuuteen oppilaille. Heistä 138 oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa. 185 vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Vastaajista 20 ei ottanut kantaa asiaan ja vain yksi vanhempi ei pitänyt Vaajakummun koulua oppilaille turvallisena.

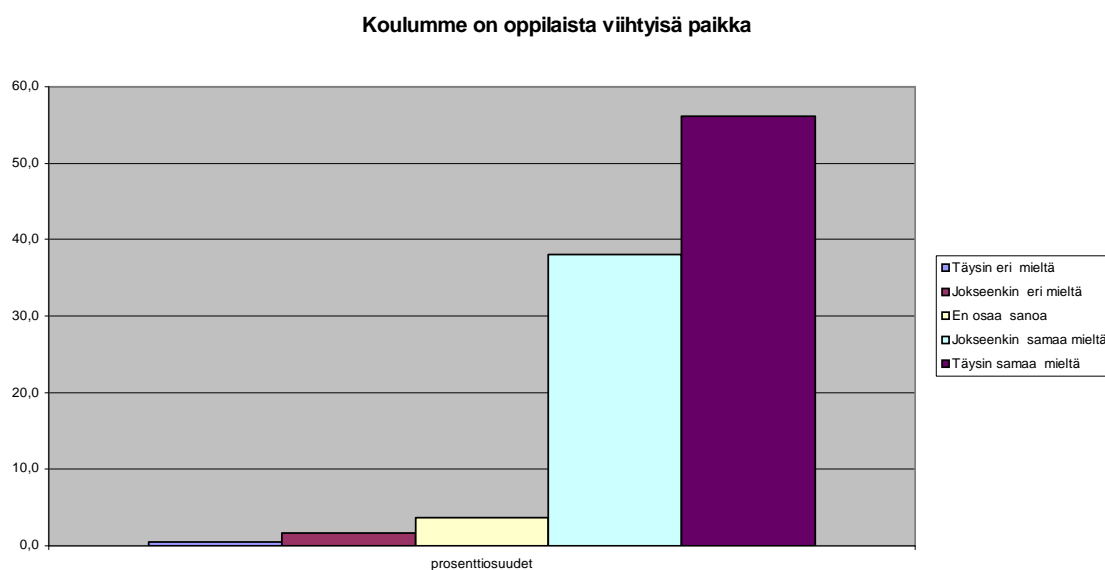
Kuvio 16. Koulumme on oppilaalle turvallinen.

Kyselyyn vastanneista vanhemmista ja huoltajista 30 % piti koulumme ilmapiiriä ystävällisenä, avoimena ja kannustavana. 46,8 % vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. 20,7 % vastaajista ei ottanut kantaa asiaan ja 2,5 % vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Kuvio 17. Koulumme ilmapiiri on ystävällinen, avoin ja kannustava (%)

Vaajakummun koulun oppilaiden vanhemmat ja huoltajat pitävät kouluamme oppilaista viihtyisänä paikkana. 56,1 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän ”Koulumme on oppilaista viihtyisä paikka.” kanssa täysin samaa mieltä. 38 % vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Kuvio 18. Koulumme on oppilaista viihtyisä paikka.

6.2.2 Missä asioissa koulumme voisi kehittyä tai kehittää toimintaansa

231 vanhempaa vastasi kysymykseen ” *Mainitkaa asia, jossa koulumme voisi kehittyä tai kehittää toimintaansa.*” Kysymykseen vastanneiden vanhempien ja huoltajien mielestä voisimme kouluna vielä kehittyä tai kehittää toimintaamme mm. kodin ja koulun yhteistyössä. Vanhemmat ja huoltajat toivovat enemmän toiminnallista yhteistyötä, jossa myös oppilaat ovat mukana. Tässä luetteloituina ne kehittämiskohteet, joista oli eniten mainintoja.

- kodin ja koulun yhteistyö 26
- kerhotoiminta 11
- kouluruoan laatu 6
- pienemmät luokkakoot 6
- iltapäiväkerhot 6
- erityisopetusta lisää 2
- pitkäjänteinen suunnittelu henkilöstöasioissa, vähän opettajavaihdoksia 5
- oppilaan yksilöllinen kohtaaminen ja persoonallisuuden tukeminen 5
- liikunta 4
- ympäristöasiat 3
- oppimisen taitojen systemaattinen ohjaus 3
- lukujärjestystä esim. klo 8 liikunnat pois 3
- kansainvälisyys 3
- monikulttuurisuuden hyväksyminen 3
- häirikköoppilaat vie opetusaikaa, opiskelurauhan säilyttäminen 3
- liikuntavälineiden säilyttäminen koululla 2
- työrauha 2
- kultaiset käytössäännöt 2

6.2.3 Kodin ja koulun yhteistyön kehittämishaasteet ja nykytila koulussamme

Vanhemmat ja huoltajat toivat esiin toiveita ja ajatuksia kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi Vaajakummun koulussa. 234 vanhempaa ja huoltajaa vastasi tähän kysymykseen.

Vastauksissa 98 mainintaa liittyi yhteisötason yhteistyön kehittämiseen esim. vanhempainiltoihin, yhteistyöhön luokan vanhempien kesken tai vanhempainyhdistystoiminnan kehittämiseen. Vanhemmat toivovat lisää yhteistä toimintaa, jossa myös oppilaat ovat mukana esim. talkoita, luonnossa liikkumista, pelailua ja puuhailua. Tällaisen toiminnan avulla myös vanhemmat pääsisivät tutustumaan paremmin toisiinsa.

Seuraavassa vanhempien ajatuksia vanhempainiltojen kehittämiseksi Vaajakummun koulussa:

- luennoitsijoita (ammattilaisia) tärkeistä aiheista (esim. lasten kasvatusta, oppimisvaikeudet) 11 mainintaa*
- vanhempainillat kunniaan 9 mainintaa*
- enemmän vanhempainiltoja 5 mainintaa*
- vanhempainiltoihin välillä myös oppilas mukaan 2 mainintaa*
- vanhempainillat 2x lukuvuosi 2 mainintaa*
- mahdollisuus keskusteluun pienemmissä ryhmissä*
- enemmän vanhempainiltoja vaiheisiin, jossa luokkajakoja on uusittu*
- vanhempainiltoja sopivin välein*
- säännölliset vanhempainillat*

Tiedonkulkuun liittyviä asioita tuotiin esiin useissa vastauksissa, yhteensä 54 mainintaa.

- jos jokin asia on pielessä, se on kerrottava heti vanhemmille – lapsi ei ehkä uskalla tai muista 4 mainintaa*

- varmuus siitä, että kotiin tulee tieto välittömästi todellisista ongelmista 4 mainintaa
- informaatiota koulun asioista/tavoitteista 2 mainintaa
- enemmän palautetta koulutyön sujumisesta opettajalta
- Onko kynnyks ottaa yhteyttä korkea?
- säännöllinen tiedottaminen
- tieto vanhempainilloista ajoissa
- muutoksista tiedottaminen

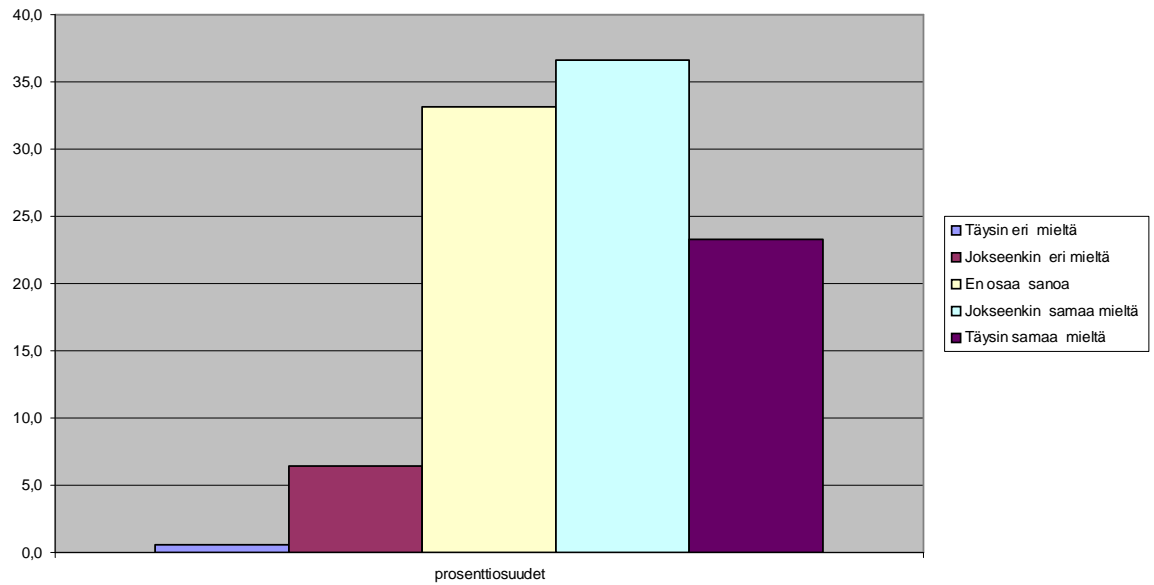
Toiveita tietotekniikan hyödyntämiseen viestinnässä mm. sähköposti, erilaiset postituslistat, verkkokeskustelut ja luokan kotisivut mainittiin vastauksissa 18 kertaa. Luokkien kotisivuja toivottiin päivitetävän säännöllisemmin. Erilaiset viikkotiedotteet ja reissuvihko saivat vanhemmilta kiitosta 20 maininnassa. Reissaria toivottiin edelleen myös ylemmille luokille käyttöön.

Henkilökohtaisiin tapaamisiin esim. arviointi- ja kehityskeskusteluihin liittyi 33 mainintaa. Tässä muutamia vanhempien toiveita.

- enemmän henkilökohtaisia tapaamisia opettajan kanssa 10 mainintaa
- henkilökohtaiset tapaamiset tärkeitä 13 mainintaa
- henkilökohtaiset tapaamiset tarpeen vaatiessa 2 mainintaa
- useampia tapaamisia, myös ilman lasta
- vanhemmat lasten asiantuntijoita kotona – opettajat koulussa

Monivalintakysymyksissä oli myös useita kodin ja koulun yhteistyöhön liittyviä väittämiä, joihin vanhemmat ja ottivat kantaa. Väittämään ”On tärkeää, että koulussamme toimisi vanhempainyhdistys.” vastasi 344 vanhempaa ja huoltajaa. Kyselyyn vastanneista vanhemmista ja huoltajista 59,9 % näkee tärkeänä (80 vastaajaa) tai jokseenkin tärkeänä (126 vastaajaa), että Vaajakummussa toimisi vanhempainyhdistys.

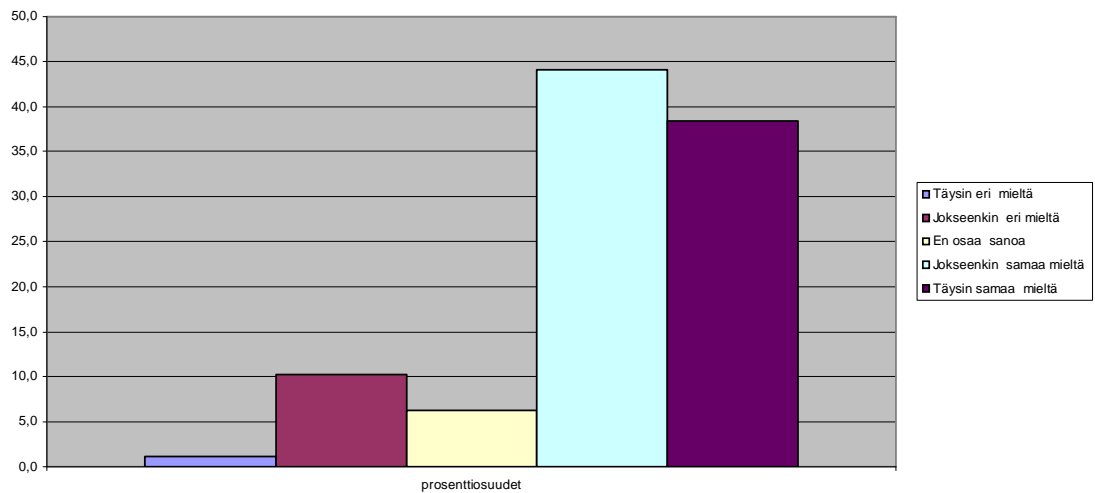
On tärkeää, että koulussamme toimisi vanhempainyhdistys

Kuvio 19. On tärkeää, että koulussamme toimisi vanhempainyhdistys.

Suurin osa vanhemmista ja huoltajista, yhteensä 82,4 % oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa ”*Saan riittävästi tietoa lapseni koulunkäynnistä.*”

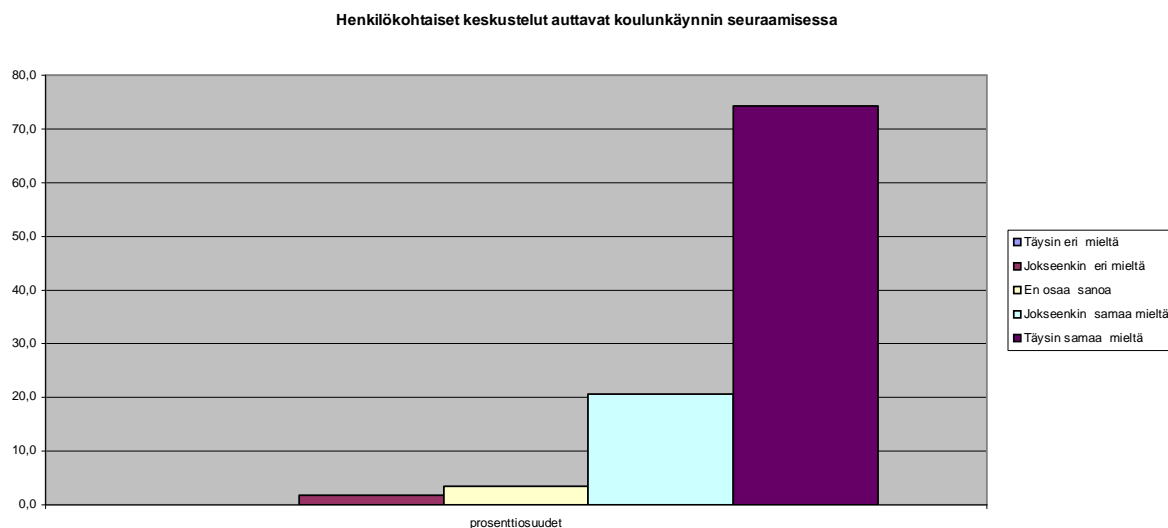
Saan riittävästi tietoa lapseni koulunkäynnistä

Kuvio 20. Saan riittävästi tietoa lapseni koulunkäynnistä.

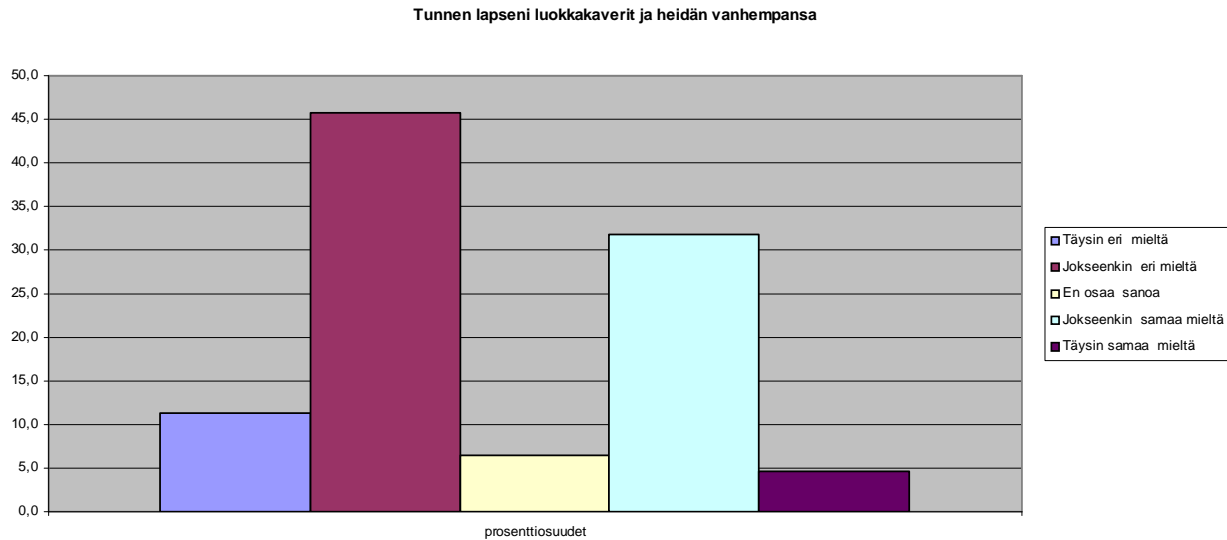
Vanhemmat ja huoltajat kokevat henkilökohtaiset tapaamiset opettajan kanssa tärkeiksi.

Täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”Henkilökohtaiset keskustelut auttavat koulunkäynnin seuraamisessa” oli 96 % vastaajista.

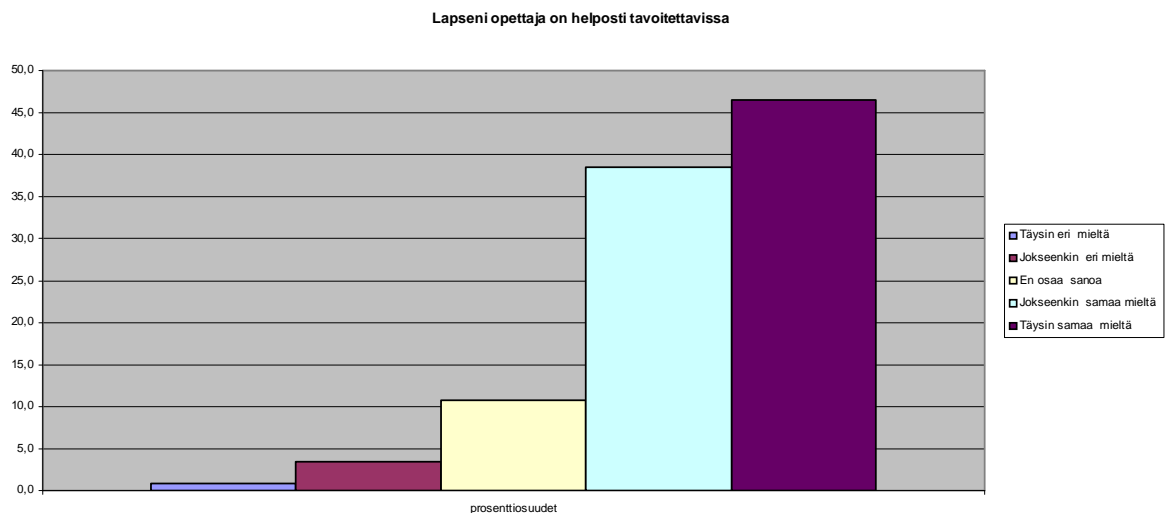
Kuvio 21. Henkilökohtaiset keskustelut auttavat koulunkäynnin seuraamisessa.

Vanhempien ja oppilaiden väliseen tutustumiseen tulisi kodin ja koulun yhteistyössä panostaa enemmän. Mielenpidetiedustelussa tuli ilmi, että vain 4,1 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämän ”*Tunnen lapseni luokkakaverit ja heidän vanhempansa*” kanssa. Jokseenkin samaa mieltä oli 30,9 % vastaajista ja 45,9 % jokseenkin eri mieltä. Täysin eri mieltä väittämän kanssa oli 12,9 % vastaajista.

Kuvio 22. Tunnen lapseni luokkakaverit ja heidän vanhempansa.

Mielipidetiedusteluun vastanneiden vanhempien ja huoltajien mielestä opettajat ovat helposti tavoitettavissa. Täysin samaa mieltä väittämän ”Lapseni opettaja on helposti tavoitettavissa” kanssa oli 46,3 % vastaajista ja jokseenkin samaa mieltä 39,4 % vastaajista. Vain 3 % vastaajista oli jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa ja 1 % täysin samaa mieltä.

Kuvio 23. Lapseni opettaja on helposti tavoitettavissa.

6.3 Kouluhyvinvointi -iltojen koostetta

Yhteistoiminnallisessa työskentelyssä kouluhyvinvointia lähdettiin tarkastelemaan ensin tilanteesta, jossa oppilaan kouluhyvinvointi ei ole kunnossa. Työskentelyilloissa olivat mukana sekä vanhemmat että oppilaat, joten kysymyksenasettelu oli pohdittu tarkasti etukäteen mahdollisimman yksinkertaiseksi. Ryhmät löysivät negatiivisia asioita kouluhyvinvoinnin taustalta koulumatkoihin, oppitunteihin, välitunteihin ja kotiin liittyen. Ryhmien työskentelyssä nostettiin esille esim. seuraavia asioita:

**OPPILAS, JONKA
KOULUHYVINVOINTI
EI OLE KUNNOSSA**

<p>KOULUMATKAT</p> <ul style="list-style-type: none"> -ei uskalla kulkea koulumatkaa yksin, vaikka on ennen aina kulkenut yksin -ei halua lähteä kouluun -kiusaaminen 	<p>OPPITUNNIT</p> <ul style="list-style-type: none"> -myöhästeleminen, lintsaminen -häiriköinti -väsymys -alakuloisuus -oppilas alisuoriutuu -kouluruoka ei maistu -keskittymisvaikeudet -koulumenestyksen muutokset 	<p>VÄLITUNNIT</p> <ul style="list-style-type: none"> -yksinäisyys -paljon selvitettäviä asioita välitunnin jälkeen -riitelyt, nahistelut 	<p>KOTI</p> <ul style="list-style-type: none"> -valehteleminen -läksyjen ja asioiden unohtaminen -oppilas ei jaksakaan tehdä läksyjä -nukahtamisongelmat -fyysiset oireet -sairastelu -oppilas ei halua lähteä kouluun
---	---	--	--

Ryhmätyöskentelyssä todettiin, että näitä asioita voidaan pitää eräänlaisina huolen herättäjinä. Huoli voi herätä joko kotona, kaveripiirissä tai koulussa. Vastuu tilanteeseen puuttumisesta on hänellä, joka lapsen tai nuoren oireet huomaa. Tämä henkilö voi olla toinen oppilas, vanhempi, opettaja, kaupan kassarouva, bussinkuljettaja, naapuri, terveydenhoitaja tai kuka tahansa koulun henkilökunnasta. Työskentelyilloissa mietittiin myös toimenpiteitä näissä tilanteissa. Tärkeimmäksi toimintatavaksi ryhmissä todettiin keskustelu ja asi-

oista sopiminen. Keskustelukumppaneina voivat olla esim. lapsi ja hänen vanhempansa, oppilas ja opettaja, oppilas ja hänen kaverinsa ja molempien vanhemmat, tarvittaessa myös opettaja, oppilas ja terveydenhoitaja tai oppilas, hänen kaverinsa ja opettaja. Kun vanhempi huomaa, että lapsi on väsynyt, kotona sovitaan nukkumaanmenoajoista. Kun koulussa on riitoja välitunneilla, opettaja keskustelee oppilaiden kanssa ja tiedottaa asiasta koteihin. Tärkeää on tilanteessa kuin tilanteessa puuttua asioihin heti ja tiedottaa niistä eri osapuolille. Joissakin tilanteissa asioiden puuttumiseen tarvitaan myös oppilashuollollista tukea.

Kodin ja koulun yhteistyöstä nostettiin keskusteluissa esille tärkeinä asioina:

- yhteydenpitoon kynnys matalaksi sekä kotoa kouluun että koulusta kotiin*
- asioihin on puututtava heti*
- luottamuksellisen suhteen luominen tärkeää*
- tarvitaan henkilökohtaisia keskustelutuokioita, mutta myös yhteisiä vanhempainiltoja*
- ”kolmikantakeskustelut”, joissa paikalla oppilas, opettaja ja vanhemmat sekä tarvittaessa myös oppilashuoltohenkilöstöä*
- perheillat*
- vanhempien välinen yhteydenpito tärkeää, vanhemmat tutuiksi toisilleen*
- koulun arki tutuksi vanhemmille*
- yhteiset kasvatustavoitteet sekä kotona että koulussa*

Ensimmäisiä askelia kouluhyvinvoinnin lisäämiseksi Vaajakummun koulussa voisivat olla:

Koulun henkilökunnan vastauksia:

- kun huolestuttava tilanne tulee koulussa esiin, niin asiaan puututaan heti.*
- Oppiaines siirretään hetkeksi syrjään ja aika käytetään keskusteluun ja yhteisön hoitoon*
- varataan lukujärjestykseen aika, joka käytetään yhteisöllisyyden rakentamiseen*
- liivit välituntivalvojille*
- perustetaan kouluun vanhempaintoimikunta*
- käytetään työläuantait vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön*
- vanhempien verkostoituminen, vanhemmat kouluttavat toisiaan*

*-vanhempien luonteva kohtaaminen (vanhemmat koululle, luonteva tapaamis-
aika)*

-omien koulun sääntöjen kirjaaminen ja käsittely

Vanhempien vastauksia:

-osallistun vanhempainiltaan

-osallistun koulun järjestämiin tilaisuuksiin

-voimme järjestää teemaillan omalle luokalle

-olen valmis osallistumaan koulunkäyntiin ”päivä koululaisena”

-osallistun lapseni koulupäivään vähintään kerran vuodessa

-olen kiinnostunut lapseni koulunkäynnistä

-olen kiinnostunut lapsestani

-huolehdin omalta osaltani siitä, että lapseni ei ole koulukiusaaja

-kodin tuki koulutyössä

-yhdessäolo lapsen kanssa

*-”vapaammat” tapaamiset, joissa oppilaat ja heidän vanhempansa voivat tu-
tustua toisiinsa*

-välitän myös naapurin lapsesta

-oman luokan toimintapäivä

-huolehdin lapseni riittävästä nukkumisesta ja muista perustarpeista

-opetan lastani puolustamaan heikompia

-kannustan lapsia leikkimään ryhmässä ei aina pareittain

*-otan yhteyttä ujustelematta kouluun ja kaverien koteihin, jos joku asia mieli-
tyttää*

-perustetaan vanhempainyhdistys

Oppilaiden vastauksia:

-olen ystävällinen toisille

-syön välillä ruokaa, että keittäjälle tulisi hyvä mieli

-syön kunnon aamupalan

-en kiusaa muita

-muistan näyttää reissarin

-en kehu itseäni ettei toisille tule paha mieli

-osallistun myös musan tunneilla

-kehun välillä siistijöitä

- leikin toisten kanssa*
- kysyn kaverilta: "Voitko olla?"*
- puuhasteluilta oppilaille ja vanhemmille*
- menen ajoissa nukkumaan*
- luen kokeisiin*
- tulen koulusta suoraan kotiin*
- kerron asioista enemmän*
- autan toisia*
- en hauku, kiroile, tappele enkä huuda*
- kerron, kun näen, että jotain kiusataan*

7 KEHITTÄMISHANKKEEN MYÖTÄ SYNTYNYTTÄ KÄYTÄNNÖN TOIMINTAA KOULUHYVINVOINNIN EDISTÄMISEKSI VAAJAKUMMUN KOULUSSA

Lukuvuoden 2004 - 2005 aikana on työyhteisössämme työskennelty monipuolisesti Vaajakummun koulun toimintakulttuurin kehittämiseksi. Tämä on ollut osa koulumme opetussuunnitelman kehittämistyötä. Kodin ja koulun yhteistyö on yksi tärkeä osa koulun toimintakulttuuria. Kehittämistyö on ollut hyvin mielenkiintoista ja haastavaa. Koko ajan ovat prosessissa olleet mukana myös oppilaat ja heidän vanhempansa. Heidän äänensä on saatu kuuluviin kyselyjen ja yhteistoiminnallisten keskustelujen kautta.

7.1 Turvallisuuden tunnetta lisääviä toimenpiteitä

Tämän kehittämishankkeen aikana on turvallisuusnäkökulma ollut voimakkaasti esillä. Vanhemmat toivat mielipidetiedustelussa esille, että sekä fyysinen että psyykinen turvallisuus ovat hyvin tärkeitä asioita lapsen koulukäynnissä. Yhteistoiminnallisissa työskentelyilloissa ja iltapäivässä nousi esiin muutama konkreettinen turvallisuuteen liittyvä ehdotus. Näistä ehdotuksista on jo marraskuussa 2004 toteutettu välituntiturvallisuuteen vaikuttava asia: Välituntivalvojille on hankittu huomioliivit, jotta jokainen oppilas tunnistaa helposti välituntivilinästä valvovat opettajat. Turvallisuuteen liittyvä asia on myös yhteisten pelisääntöjen työstäminen koulullemme. Tässäkin prosessissa ovat olleet sekä oppilaat että vanhemmat mukana. Vanhempien ajatuksia ovat tuoneet esille vanhempainyhdistyksen toimijat. Yhdessä oppilashuoltohenkilöstön kanssa olemme koululla laatineet väkivaltatilanteisiin ”puuttumisen portaat” -toimintamallin kuluvan lukuvuoden aikana.

Sekä vanhempien että opettajien taholta on yhteisissä keskusteluissa nostettu esiin huoli levottomista ja voimakkaasti reagoivista lapsista ja heidän tukemi-

sestaan koulunkäynnissä. Opettajan aika luokassa ei aina riitä ongelmatilanteiden selvittämiseen ja kuuntelevan korvan tarjoamiseen. Opettajan resurssit suuren oppilasmäärän luokissa ovat rajalliset. Tarvitsisimme kouluun aikuisen, joka olisi tarvittaessa oppilaiden saavutettavissa – hänellä olisi aina aikaa kuunnella ja auttaa ristiriitatilanteista eteenpäin. Suunnitelmissa on kouluohjaajan palkkaaminen koulullemme seuraavaksi lukuvuodeksi. Ongelmallista on rahoituksen järjestäminen työntekijän palkkaamiseen.

7.2 Vanhempainyhdistystoiminnan käynnistyminen

Helmikuussa 2005 vanhempainyhdistystoiminta käynnistyi koulussamme. Mieli-pidetiedustelussa vanhemmat ja huoltajat olivat vanhempainyhdistyksen perustamisen kannalla. Vanhempainyhdistyksen ensimmäinen kokoontuminen järjestettiin koulun toimesta. Koolla oli aktiivinen ja innostunut ryhmä eri luokka-asteilla olevien lasten vanhempia. Vanhempainyhdistyksen kokoontumiset ovat kaikille koulumme oppilaiden vanhemmille ja huoltajille avoimia. Touku-kuussa 2005 vanhempainyhdistys järjesti koko koulun yhteisen pihajuhlan. Syksyn 2005 lauantaikoulupäivän järjestelyissä vanhempainyhdistys oli mukana mm. avustaen kukkasipulien istutuksessa. Vanhempainyhdistys on ollut mukana myös laatimassa opetussuunnitelmaa kouluumme. Lukuvuonna 2005-2006 vanhempainyhdistys järjesti yhdessä koulun kanssa koulukiusaamisen teemaan liittyvän vanhempainillan.

7.3 Koti-koulu -keskusteluviikko

Koulussamme on jo useana lukuvuonna tarjottu vanhemmille ja huoltajille mahdollisuus osallistua arviointikeskusteluun yhdessä lapsensa ja tämän opettajan kanssa. Lukuvuonna 2004 - 2005 Jyväskylän maalaiskunnassa arviointikeskustelut oli mahdollisuus ensimmäisen kerran toteuttaa yhden kouluviikon aikana, jolloin kaikilla oppilailta oli lyhennetty koulupäivä. Vaajakummun koulussa tämä toteutettiin siten, että viikko 4 nimettiin koti - koulu keskusteluviikoksi. Jo viikon nimi johdattelee tasavertaiseen kohtaamiseen eri osapuol-

ten kesken. Viikon aikana kaikki oppilaat olivat koulussa klo 9 -12 välisen ajan. Muina aikoina opettajat kävivät arviointi- ja kehityskeskusteluja, joissa olivat mukana lapsi, hänen vanhempansa / huoltajansa ja luokanopettaja. Keskusteluviikon ajankohdasta tiedotettiin koteihin jo hyvissä ajoin syyslukukaudella. Ennen keskusteluviikkoa koteihin lähetettiin tarkemmat aikataulut, joista perheet saivat valita 2 - 3 sopivaa keskusteluaikaa sekä toiveet siitä, minkä aineen/aineiden opettajan toivoisi olevan mukana keskustelussa oman luokanopettajan lisäksi. Myös erityisopettajilla oli mahdollisuus osallistua keskusteluihin. Koteihin lähetettiin myös kysymyksiä keskusteluun valmistautumista varten.

Keskusteluviikon jälkeen kokosimme palautteen viikon onnistumisesta. Opettajat välittivät myös vanhemmilta saamansa palautteen. Kaiken kaikkiaan palaute oli kovin positiivista. Perheiden onnistui järjestää päiväaikoja keskustelulle, kun viikon ajankohta oli hyvissä ajoin tiedossa. Jatkossa keskusteluviikon ajankohta pyritään saamaan mukaan jo koulun syystiedotteeseen. Perheen sisarusten arviointikeskustelut oli mahdollista sijoittaa peräkkäin. Hyväksi koettiin myös se, että keskusteluun oli mahdollista saada mukaan myös muita lasta opettavia opettajia esim. erityisopettaja tai kielten opettajia.

Opettajat kokivat päiväaikaan käydyt keskustelut erittäin antoisiksi ja niihin jaksoi syventyä paremmin nyt, kun ennen keskusteluja ei ollut ensin 6 -7 tunnin työpäivää. Muutamia käytännön järjestelyihin liittyviä ehdotuksia tuli esiin palautteessa ja näihin asioihin mietimme yhteisesti ratkaisuja. Näitä olivat esim. A2 kielten opetus ja kuljetuksiin liittyvät järjestelyt.

7.4 Yhteistä turvaverkkoa rakentamaan lasten ja vanhempien kesken toiminnallisin keinoin

Vaajakummun uudistuneessa koulussa on erinomaiset tilat erilaiseen harrastustoimintaan. Koulun tilat ovatkin eri yhdistysten ja yhteisöjen ahkerassa käytössä. Syksystä 2005 alkaen koulumme liikuntasalista on varattu yksi vuoro oppilaiden ja heidän vanhempiensa käyttöön. Luokat voivat vuorollaan järjes-

tää esim. isien ja lasten sählypeli-illan tai muuta toiminnallista vanhempien ja lasten yhteistä tekemistä.

Erilaisiin koulupäivien aikana tapahtuviin retkiin ja vierailuihin ovat vanhemmat tervetulleita mukaan. Opettajan kanssa sovitaan yhteisesti, mikä on vanhemman rooli / tehtävä tapahtumapäivässä.

Ensimmäisen luokan alussa ja aina opetusryhmän tai opettajan vaihtuessa on tärkeä käyttää voimavaroja oppilaiden, opettajan ja vanhempien tutustumiseen toisiinsa. Ensimmäisen luokan alussa vanhemmilla on mahdollisuus keskustella opettajan kanssa lapseensa liittyvistä asioista. Vanhempainiltojen järjestelyissä hyvänä apuna voi olla esim. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Toiminnasta ja rahoitusjärjestelyistä on toki sovittava hyvissä ajoin. Moniammatillinen yhteistyö ja yhteistyö alueellisten toimijoiden kanssa on koulun toimintakulttuurin kehittämistyössä tärkeää.

Kolmannen ja viidennen luokan alkaessa opetusryhmät saattavat myös muuttua, koska kolmannelle luokalle tulee uusia oppilaita Haapaniemen koulusta ja viidennelle luokalla Janakan koulusta. Tilanteen mukaan ratkaistaan joka vuosi erikseen miten luokat muodostetaan. Viidensien luokkien ryhmäytys järjestettiin syksyllä 2005 yhteistyössä Jyväskylän maalaiskunnan kulttuuri- ja nuorisotoimen kanssa. Toiminta on osa Lasten sosiaalisen vahvistamisen (SOVA) hanketta. Opettajat perehdytettiin ryhmäytyspäivän sisältöön ja toiminnallisiin harjoitteisiin jo keväällä 2005. Suunnitelmissa on toteuttaa myös osallistava vanhempainilta yhteistyössä nuoriso- ja kulttuuritoimen kanssa. Keväällä 2005 vastaavanlainen osallistava vanhempainilta toteutettiin murrosikä -teemalla hyvin kokemuksin.

8 KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖSUUNNITELMA VAAJAKUMMUN KOULUSSA

Yksi kehittämishankkeen tavoitteista oli luoda Vaajakummun kouluun kodin ja koulun yhteistyösuunnitelma. Tätä yhteistyösuunnitelmaa on kirjattu ja arvioitu prosessin eri vaiheissa. Yhteistyösuunnitelman syntyyn ovat olleet vaikuttamassa sekä vanhemmat/ huoltajat että vaajakummun koulun henkilökunta. Suunnitelma on muotoutunut seuraavanlaiseksi:

Kodin ja koulun yhteistyö Vaajakummun koulussa

Kodin ja koulun yhteistyössä luodaan aikuisten välille tasavertainen ja luottamuksellinen yhteistyösuhde oppilaan oppimisen, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Yhteistyön onnistumisen kannalta on tärkeää, että koti ja koulu löytävät yhteisen suunnan lapsen tukemisessa ja näkevät toinen toisensa voimavarana. Yhteistyöllä lisätään yhteisöllisyyttä ja yhteisvastuullisuutta. Yhteistyön onnistumiseksi tarvitaan avointa, rehellistä ja toista kunnioittavaa vuorovaikutusta. Kynnys yhteyden ottamiseen pidetään matalana sekä koulusta kotiin että kodeista kouluun päin.

Näin tieto kulkee

Viestit kotoa ja tiedot koulupäivän tapahtumista välittyvät joko puhelimitse, sähköpostin välityksellä tai reissuvihossa. Lukuvuoden alussa sekä opettaja että perheet ilmoittavat toisilleen yhteystietonsa sekä sopivat muista yhteydenpitokäytännöistä (esim. soittoaika, mahdollisiin tekstiviesteihin vastaaminen ja reissuvihon viestien kuittaaminen). Joillakin luokilla on käytössään viikkosuunnitelma tai viikkotiedote, johon opettaja kokoaa tiedot viikon opiskeltavista asioista, tapahtumista ja muista muistettavista asioista. Joillakin luokilla on käytössä jaksotiedote. Näistä vanhemmat voivat seurata, mitä koulussa on meneillään. Koulun kotisivuille on koottuna tärkeää ja ajankohtaista informa-

tiota koulumme toiminnasta. Kodin ja koulun yhteistyöstä tiedotetaan myös syksyisin oppilaille jaettavassa koulutiedotteessa.

Tapaamme ja keskustelemme

Koulussamme järjestetään kerran lukuvuodessa kodin ja koulun keskusteluviikko, jolloin oppitunteja on klo 9-12. Viikon aikana vanhemmilla ja huoltajilla on mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun lapsensa opettajien kanssa. Keskustelussa oppilas on mukana päähenkilönä. Arviointi- ja kehityskeskustelun tavoitteena on edistää oppilaan tiedollista ja sosiaalista kehitystä. Keskustelu voi olla myös kontaktin ja luottamuksen luomista, tiedonvälitystä, jonkin asian selvittämistä tai ratkaisua.

Vanhemmat/huoltajat tuntevat monessa asiassa lapsensa parhaiten. Perheen ja opettajan valmistautumista keskustelutilanteeseen voidaan auttaa erilaisin kysymyksin, joihin perheenjäsenet voivat yhdessä valmistautua ennen arviointi- tai kehityskeskustelua. On huolehdittava siitä, että mukana on myös kysymyksiä, joissa perhe voi tuoda esille asioita, joista he haluaisivat keskustella opettajan kanssa. Koulun tulee rohkaista vanhempia kertomaan omista lapsensa liittyvistä havainnoista.

”Opettajalla on näkemys oppilaan toimimisesta koulun ryhmätilanteissa, oppimisesta ja vuosiluokan tavoitteiden mukaan etenemisestä” (Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2004). Näissä asioissa opettaja on asiantuntija. Tämä tieto arviointikeskusteluun valmistautuvan opettajan on kerättävä oppilasta opettavilta opettajilta ja välitettävä perheelle.

Vanhempainillat

Jokaisella luokka-asteella järjestetään lukuvuoden aikana ainakin yksi vanhempainilta. Mahdollisuuksien mukaan vanhempainiltoihin pyritään saamaan mukaan myös asiantuntijoita kertomaan tärkeistä ja ajankohtaisista asioista. Toiveita ja ideoita vanhempainiltojen teemoiksi vanhemmat ja huoltajat voivat välittää joko koulumme vanhempainyhdistyksen edustajille tai opettajille. Vanhempainilloista tiedotetaan koteihin vähintään viikkoa ennen lapsen mukana

tulevalla tiedotteella. Joissakin vanhempainilloissa voivat myös oppilaat olla mukana. Osa vanhempainilloista on oman luokan tai luokka-asteen iltoja. Teemailloissa voi olla mukana suurempikin joukko vanhempia eri luokka-asteilta.

Esimerkkejä vanhempainilloissa käsiteltävistä aiheista:

- 1.lk - lukemaan ja kirjoittamaan opetteleminen, perheiden tutustuminen toisiinsa
- 2.lk kevät - kolmasluokkalaisen koulunkäynti
- 3.lk - uusi ryhmä, uudet opettajat, oman vastuun lisääntyminen, vieraan kielen opiskelun aloittaminen
- 5.lk - kohti murrosikää, uudet oppiaineet
- 6.lk - yläkouluun siirtyminen

Yhteistyötä oman luokan kesken

Luokkatason yhteistyössä on tärkeää lasten vanhempien ja huoltajien tutustuminen toisiinsa ja lasten luokkakavereihin. Koulu rohkaisee vanhempia keskinäiseen yhteistyöhön, kuten esimerkiksi vanhempainyhdistys- tai luokkatokimuntatoimintaan. Vanhempia aktivoidaan järjestämään erilaisia peli-iltoja ja tapaamisia, joissa koko perhe voi olla mukana. Koulun liikuntasalissa on varattuna joka viikko yksi vuoro lasten ja vanhempien yhteiseen toimintaan. Luokan oppilaiden yhteystiedot voidaan koota vanhempien luvalla ja jakaa koteihin.

Koko koulu yhdessä

Koulullamme on aina ovet avoinna vanhemmille tulla tutustumaan koulun toimintaan tai auttamaan erilaisissa tehtävissä. Lauantaityöpäivät tarjoavat hienon mahdollisuuden toiminnalliseen yhteistyöhön vanhempien ja lasten kanssa. Kutsumme vanhempien mukaan myös erilaisiin juhliin ja tapahtumiin.

Vaakuvat

Koulussamme toimii vanhempainyhdistys Vaakuvat, jonka toimintaan ovat kaikki oppilaiden vanhemmat tervetulleita. Toiminnasta tiedotetaan koulutiedotteessa, koulun kotisivulla sekä oppilaiden välityksellä jaettavin paperimonistein. Vanhemmat voivat antaa sähköpostiosoitteensa Vaakuvien toimijoille, jolloin he saavat tiedot toiminnasta omaan sähköpostiinsa. Vanhempainyhdistys järjestää yhdessä koulun kanssa yhteisiä vanhempainiltoja, kerhotoimintaa sekä piha- ja ulkoilutapahtumia.

Tämä yhteistyösuunnitelma on osa Vaajakummun koulun opetussuunnitelmaa, jonka Jyväskylän maalaiskunnan sivistyslautakunta hyväksyi huhtikuussa 2006.

9 PROSESSIN ARVIOINTIA JA JATKOSUUNNITELMIA

Olemme työstäneet paljon mielenkiintoisia asioita työyhteisössämme parin viimeisen lukuvuoden aikana yhdessä vanhempien, oppilaiden ja koulun henkilökunnan kanssa ja työ jatkuu edelleen. Mukana kehittämisprosessissa on ollut myös moniammatillinen oppilashuoltohenkilöstö. Tärkeä välitavoite on saavutettu huhtikuussa 2006, kun Jyväskylän maalaiskunnan sivistyslautakunta hyväksyi koulumme opetussuunnitelman runsaiden kiitosten ja positiivisten lausuntojen kera. Opetussuunnitelmaprosessi on kulkenut hyvin paljon käsi kädessä tämän kouluhyvinvoinnin edistämiseen tähtäävän kehittämishankkeen kanssa. Myös opetussuunnitelmassamme on esillä kouluhyvinvoinnin näkökulma.

Lukuvuoden 2003 - 2004 olin vuorotteluvapaalla ja keskityin opiskeluuni Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Lukuvuoden aikana käytin paljon aikaa kehittämishankkeen suunnitteluun ja keskustelin kehittämishankkeessa mukana olevien tahojen kanssa. Samaan aikaan kokosin teoreettista viitekehystä kehittämishankkeeni pohjalle. Oppilaiden kouluhyvinvointimittaukset toteutettiin myös tämän lukuvuoden aikana. Siirryin takaisin luokanopettajan tehtäviin syksyllä 2004 ja kehittämishanke jatkui edelleen. Tämän kehittämishankkeen rinnalla lähti etenemään koulumme opetussuunnitelmatyö. Opettaja Eija Summasen kanssa suunnittelimme työskentelyiltapäiviä, ohjeistimme erilaisten työryhmien toimintaa sekä koostimme opetussuunnitelmatyötämme kirjalliseen muotoon. Vahvana tukena työskentelyssämme oli koko ajan mukana rehtorimme Virpi Ravolainen sekä koulumme johtoryhmä. Samalla olen toiminut Jyväskylän maalaiskunnassa kodin ja koulun ohjaavan opettajan tehtävässä. Tehtävä oli uusi, joten olen lähtenyt yhdessä sivistystoimenjohtaja Pirkko Rissasen ja opetuspäällikkö Kauko Roikolan kanssa luomaan tehtävänkuvaa, kartoittamaan nykytilannetta ja kehittämään kodin ja koulun yhteistyöhön liittyviä asioita edelleen. Tämä tehtäväni on liittynyt myös hyvin läheisesti kehittämishankeeseen.

Kehittämishankkeen onnistumisen kannalta on ollut ensiarvoisen tärkeää työyhteisön sitoutuminen tärkeään kehittämistyöhön. Aloituseräajankohtana kevätlukukausi 2004 oli erittäin hyvä kehittämishankkeen kannalta. Koulumme vuosia kestänyt evakko-aika oli juuri päätymässä ja palaisimme kaikki uuteen, upeaan kouluun elokuussa 2004. Toimintakulttuurimme, jonka tärkeä osa on kodin ja koulun yhteistyö, kaipasi kipeästi kehittämistä sekä uusista menettelytavoista ja käytänteistä sopimista. Tiesimme kaikki myös tuolloin opetussuunnitelmauudistuksesta, joka oli meneillään koko Suomessa. Omassa kunnassamme oli kuntakohtaisen opetussuunnitelman työstäminen parhaillaan käynnissä. Seuraavaksi opetussuunnitelmatyö jatkui koulutasolla. Tästä näkökulmasta kouluhyvinvointia rakentavien asioiden esille nostaminen ja niistä keskusteleminen oli perusteltua ja tärkeää.

Moni asia on kehittämishankkeen aikana kohentunut uuden koulurakennuksen valmistuttua. Kevään 2004 tilanteesta esimerkiksi koulumme turvallisuus ja viihtyisyys sekä koulutilojen että pihan osalta on huomattavasti lisääntynyt uuden koulun käyttöönoton myötä.

Kouluhyvinvointikyselyssä nousi esille muutamia kehittämiskohteita, joihin pyrimme puuttumaan. Yksi tällainen asia on työrauha oppitunneilla. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden lukumäärä on kouluissa lisääntynyt, näin myös meidän koulussamme. Ongelmat voivat ilmetä oppimisvaikeuksien lisäksi tarkkaavaisuuden pulmina, keskittymisvaikeuksina tai ongelmina sosiaalisissa suhteissa. Koulussamme on useita vuosia kokeiltu erilaisia joustavia opetusjärjestelyjä yleisopetuksen ja erityisopetuksen luokkien välillä. Selvitämme edelleen rahoitusmahdollisuutta kouluohjaajan palkkaamiseksi kouluun ja kehitämme opetusjärjestelyjä edelleen työrauhan takaamiseksi jokaisessa opetusryhmässä.

Koulukiusaamisen kitkemiseksi koulustamme olemme tehneet myös kovasti töitä. Kouluhyvinvointimittauksen mukaan koulussamme koulukaverit eivät aina puutu tilanteeseen, jos näkevät jotain oppilasta kiusattavan. Koulumme vanhempainyhdistys järjesti syksyllä 2005 koko koulun vanhemmille suunnatun vanhempainillan koulukiusaamisesta. Useilla luokka-asteilla on lukuvuo-

den 2005 - 2006 aikana tehty kartoitusta koulukiusaamisesta sekä tulosten pohjalta työstetty teemaa luokittain. Kevätlukukauden 2006 on viidensien luokkien oppilaista kootussa turvataitokasvatusryhmässä käsitelty myös koulukiusaamiseen puuttumisen teemaa. Keskustelua ja aiheen käsittelyä luokissa ja vanhempainilloissa on edelleen jatkettava, jotta saamme jokaisen lapsen ja aikuisen tiedostamaan oman roolinsa koulukiusaamisen poiskitkemisessä.

Kouluhyvinvointimittauksen mukaan oppilaat eivät omasta mielestään pääse tarpeeksi vaikuttamaan asioihin koulussa. Koulussamme on toiminut aktiivisesti oppilaiden ympäristöraati, jossa oppilaat ovat päässeet vaikuttamaan erilaisiin kierrätykseen ja ympäristökasvatukseen liittyviin asioihin. Tavoitteena on käynnistää koulussamme oppilaskuntatoiminta ja näin saada oppilaiden päätöksenteko näkyvämmäksi koulussamme. Kunnassamme toimii aktiivisesti Nuorten ääni –hanke, joka tukee myös kouluja oppilaskuntatoiminta - tyyppisen työn käynnistämisessä.

Koko kunnan tasolla kodin ja koulun yhteistyö vaatii myös jatkuvaa, aktiivista kehittämistä. Kunnassamme toimii useita koulujen vanhempainyhdistyksiä ja koulutoimikuntia. Aktiiviset vanhemmat tekevät näissä ryhmissä hienoa työtä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Aktiivisia vanhempia tarvittaisiin tähän työhön lisää. Keväällä 2006 olen koonnut Jyväskylän maalaiskunnassa toimivilta vanhempainyhdistyksiltä ja koulutoimikunnilta ajatuksia ryhmien toiminnasta sekä tulevaisuuden haasteista. Linaan tässä erään vanhemman sanoja: *”Joskus ihmetyttää, miten vähän huoltajia suuren koulun ”taustajoukoista” osallistuu toimintaan ja lapsia koskevia, tärkeitä asioita käsittelevään keskusteluun.”* Vanhempainryhmät toivovat alueellisen yhteistyön tiivistämistä. Tässä tarjoutuisi mahdollisuus ajatusten ja ideoiden vaihtoon sekä voimavarojen yhdistämiseen. Jyväskylän seutukunnassa on myös perusteilla seutukunnallinen vanhempainryhmä. Positiivista julkisuutta ja asioista tiedottamista tarvitaan tässäkin asiassa lisää.

Useat maalaiskunnan kouluista joutuvat tällä hetkellä käyttämään kaikki voimavaransa joko oman koulunsa ”henkinjäämisteluun” tai taisteluun koulurakennuksen heikon sisäilman puolesta. Myös vanhempien voimavarat on valjastettu mukaan tähän taisteluun. Muulle kehittämistyölle ei tässä tilantees-

sa jää juurikaan tilaa. Olen lukuvuoden 2005 - 2006 aikana vierailut useissa maalaiskunnan kouluissa kuuntelemassa opettajien ajatuksia kodin ja koulun yhteistyön tämän hetken tilanteesta omassa kunnassamme. Keskusteluissa olemme pyrkineet hahmottamaan eräänlaista ihannekuvaa hyvin toimivasta kodin ja koulun yhteistyöstä sekä toisaalta myös niistä haasteista, mitä ihanne-tilanteeseen pääseminen aiheuttaa. Opettajien taholta nousi esiin eräänä haasteellisena asiana vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Kodin ja koulun yhteistyössä tulisi voimavaroja kohdentaa vuorovaikutuksen laatuun. Tähän haasteeseen on maalaiskunta vastannut opettajien täydennyskoulutusta järjestämällä.

Jyväskylän maalaiskunnassa yksi tärkeä kodin ja koulun yhteistyömuoto ovat henkilökohtaiset tapaamiset, jossa ovat mukana sekä oppilas, vanhempi tai huoltaja että opettaja. Kunnassamme on mahdollista toteuttaa arviointikeskustelut yhden viikon aikana lukuvuodessa niin, että oppilaat ovat koulussa kello 9 -12 välisenä aikana ja muina aikoina opettajat käyvät keskustelua oppilaiden ja vanhempien kanssa. Tämä on erittäin hyvä järjestely henkilökohtaisten tapaamisten järjestämiseksi jokaisen sitä haluavan perheen kohdalla.

Kodin ja koulun väliseen vuoropuheluun tarvitaan kaksi osapuolta, jossa molemmat kuuntelevat toisiaan ja pyrkivät yhteiseen päämäärään toimimalla lapsen parhaaksi. Aktiivisuutta tässä aidossa yhteistyössä vaaditaan molemmilta osapuolilta, vaikka Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2004) ja Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen 1-9 luokkien opetussuunnitelmas- sa (2004) todetaankin, että koululla on aloitteellinen rooli yhteistyön käynnistämässä. Vanhemmat ja opettajat rikastuttavat kodin ja koulun yhteistyötä tuomalla keskusteluun kumpikin oman näkökulmansa. Nämä molemmat näkökulmat tarvitaan ja lisäksi vielä lapsen oma näkökulma. Voimme onnistua yhteistyössä vain voimavaramme yhdistämällä.

LÄHTEET

Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. 2001. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000- luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Stakes. Raportteja 263.

Berg, I.K. 1991. Perhekeskeisen työn opas: käytännön vihjeitä lastensuojeluun. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Brunell, V., Kupari, P., Leino, K., Linnakylä, P., Malin, A., Puhakka, E., Reinikainen, P., Sulkunen, S., Törnroos, J. & Välijärvi, J. 2004. Nuoret osaajat, PISA 2003 -tutkimuksen ensituloksia. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylä. Saatavilla WWW –muodossa < [http://ktl.jyu.fi/pisa/PISA_2003 - KIRJA_press.pdf](http://ktl.jyu.fi/pisa/PISA_2003_KIRJA_press.pdf)>. 22.04.2006.

Green, L. W. & Kreuter, M. W. 1999. Health Promotion Planning. An Educational and Ecological Approach. 3.painos. Mountain View: Mayfield Publishing Company.

Hirsto, L. 2001. Mitä kotona tapahtuu? Tutkimus opettajien oppilaidensa kotikasvatusta koskevista representaatioista kodin ja koulun yhteistyön kontekstissa. Helsingin yliopisto. Kasvatuspsykologian tutkimusyksikkö. Tutkimuksia 4/2001.

Hujaila, E., Puroila, A.-M., Parrila-Haapakoski, S. & Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen 1-9 luokkien opetussuunnitelma 2004. Saatavilla WWW –muodossa <<http://opspro.peda.net/jklmlk/viewer.php3?DB=jklmlkn>>. 10.1.2005.

Kiianmaa, K & Trygg – Jouttijärvi, A. – M. 2001. Alis. Kyvyt käyttöön. LK – kirjat. Helsinki:Lasten Keskus.

Kiesiläinen, L. 1998. Vuorovaikutusvastuu. Ammatilliset vuorovaikutustaidot kasvatusyhteisössä. Karisto: Hämeenlinna.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampere: Acta Universitatis Tamperensis 887.

Kouluhyvinvointityöryhmän muistio. 2005. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005: 27. Saatavilla WWW –muodossa < <http://www.minedu.fi/julkaisut/koulutus/2005/tr27/tr27.pdf>>. 22.04.2006.

Metso, T. 2004. Koti, koulu ja kasvatusta: kohtaamisia ja rajankäyntejä. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Määttä, P. 1999. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. Jyväskylä: Atena kustannus.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Saatavilla WWW – muodossa < [URL:http://www.oph.fi/info/ops/](http://www.oph.fi/info/ops/)>. 6.5.2004.

Perusopetuslaki (628/1998)

Pietilä, A-M., Hakulinen, T., Hirvonen, E., Koponen, P., Salminen, E.-M. & Sirola, K. 2002. Terveiden edistäminen. Uudistuvat työmenetelmät. Juva: Bookwell.

Rantala, A. 2002. Perhekeskeisyys – puhetta vai todellisuutta? Työntekijöiden käsitykset yhteistyöstä erityistä tukea tarvitsevan lapsen perheen kanssa. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 198. Jyväskylän yliopisto.

Salmi, L. 2003. Ratkaisukeskeisyys pähkinänkuoressa. Saatavissa www – muodossa: <URL: http://www.ratkes.fi/jutut/artikkeli_10.shtml>.15.1.2005.

Seppä, A. 2004. Luento Jyväskylän ammattikorkeakoulussa 16.1. 2004.

Siniharju, M. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla. Yhteistyön arvostus ja toteutuminen Helsingin kaupungin peruskoulujen alkuopetusluokilla lukuvuosina 1983-1984 ja 1998-1999. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Tutkimuksia 242.

Tomm, K. 1993. Interventtiivinen haastattelu. Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Tuisku, P. 2000. Keskustelun kiemurat –miten selviytyä niistä ja kehittyä? Teoksessa: Vuorinen, J. (toim.) 2000. Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: Gummerus. 43-63.

Vuorinen, J. (toim.) 2000. Arviointi ja kehityskeskustelu. Jyväskylä: Gummerus.

Liite 1.

Oppilaskysely Anne Konun (2002) Koulun hyvinvointimalliin perustuen

VAAJAKUMMUN KOULUN HYVINVOINTIPROFIILI

Tässä lomakkeessa olevien kysymysten avulla pyritään selvittämään oppilaiden kouluhyvinvointia. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisina. Toivon, että vastaat jokaiseen kysymykseen. Kiitos vastauksistasi!

PERUSTIETOA, rastita oikea vaihtoehto.

1. Olen tyttö poika
2. Luokka-aste 3. 4. 5.
3. Luokkatunnus _____ (esim. a, b, c ...)

KOULUN TILAT JA TOIMINTA

4. Rastita, mitä mieltä sinä olet näistä koulurakennusta ja koulun pihaa koskevista väitteistä.

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Meidän luokkahuoneemme on riittävän tilava	☐	☐	☐	☐	☐
Luokassamme on sopiva lämpötila	☐	☐	☐	☐	☐
Koulumme WC -tilat ovat hyvät	☐	☐	☐	☐	☐
Koulumme tilat ovat siistejä	☐	☐	☐	☐	☐
Koulun pihalla voi pelata ja leikkiä	☐	☐	☐	☐	☐
Koulurakennus on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐
Koulurakennus on turvallinen	☐	☐	☐	☐	☐
Koulumme piha on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐
Koulumme piha on turvallinen	☐	☐	☐	☐	☐

5. Rastita, mitä mieltä sinä olet näistä koulua koskevista väitteistä.

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Ruokailutila on viihtyisä	☐	☐	☐	☐	☐
Koulutyötä on sopivasti	☐	☐	☐	☐	☐
Lukujärjestys on hyvä	☐	☐	☐	☐	☐
Oppitunneilla on hyvä työrauha	☐	☐	☐	☐	☐
Koulun säännöt ovat selvät	☐	☐	☐	☐	☐
Terveydenhoitajan luo on helppo päästä käymään	☐	☐	☐	☐	☐

KOULUN IHMISSUHTEET

6. Rastita, mitä mieltä sinä olet näistä väitteistä luokastasi ja opettajastasi.

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmissä työskentely sujuu hyvin luokassani	☐	☐	☐	☐	☐
Luokkakaverit auttavat toisiaan koulutehtävissä	☐	☐	☐	☐	☐
Luokkakaverit auttavat toisiaan pulmatilanteissa	☐	☐	☐	☐	☐
Luokkakaverit tulevat väliin, jos jotain oppilasta kiusataan	☐	☐	☐	☐	☐

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Minulla on ystäviä tässä koulussa	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaja kohtelee meitä oppilaita oikeudenmukaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Opettajan kanssa on helppo tulla toimeen	☐	☐	☐	☐	☐
Meidän koulun opettajat ovat ystävällisiä	☐	☐	☐	☐	☐

Koulukiusaaminen

Koulukiusaamisella tarkoitetaan tässä sitä, kun toinen oppilas tai ryhmä oppilaita sanoo tai tekee epämiellyttäviä asioita jollekin oppilaalle. Kiusaamista on myös se, kun oppilasta kiusoitellaan toistuvasti tavalla, josta hän ei pidä. Kiusaamista ei ole se, kun kaksi suunnilleen samanvahvuista oppilasta riitelee.

7. Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa kuluvan lukuvuoden aikana? (syyslukukausi 2003 ja kevätlukukauden 2004 alku) Rastita yksi vaihtoehto.

- useita kertoja viikossa
- noin kerran viikossa
- 2-3 kertaa kuukaudessa
- muutaman kerran koko aikana
- ei lainkaan

8. Kuinka usein sinä olet osallistunut muiden oppilaiden kiusaamiseen kuluvan lukuvuoden aikana? (syyslukukausi 2003 ja kevätlukukauden 2004 alku) Rastita yksi vaihtoehto.

- useita kertoja viikossa
- noin kerran viikossa
- 2-3 kertaa kuukaudessa
- muutaman kerran koko aikana
- ei lainkaan

9. Alla on väitteitä VANHEMPIESI suhtautumisesta koulunkäyntiisi. Rastita, mitä mieltä sinä olet väitteistä.

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Vanhempani pitävät koulutyötäni tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani kannustavat minua onnistumaan kouluasioissa	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani auttavat läksyjen tekemisessä, jos tarvitsen apua	☐	☐	☐	☐	☐
Vanhempani käyvät koulun vanhempainilloissa	☐	☐	☐	☐	☐

KOULUTYÖ

10. Rastita, mitä mieltä sinä olet näistä koulutyöhön liittyvistä väitteistä.

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Koulussa minun työtäni pidetään tärkeänä	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaja kuuntelee minun mielipiteitäni asioista	☐	☐	☐	☐	☐
Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon koulun asioissa	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussamme oppilaat osallistuvat sääntöjen tekemiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Minusta koulutyö on tärkeää	☐	☐	☐	☐	☐

	Täysin eri mieltä	Eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
					
Huolehdin kouluasioistani	☐	☐	☐	☐	☐
Pystyn seuraamaan oppituntien opetusta	☐	☐	☐	☐	☐
Suoritudun läksyistäni	☐	☐	☐	☐	☐
Saan apua opettajalta, jos tarvitsen sitä	☐	☐	☐	☐	☐
Saan tukiopetusta, jos tarvitsen sitä	☐	☐	☐	☐	☐
Saan erityisopetusta, jos tarvitsen sitä	☐	☐	☐	☐	☐
Opettaja kannustaa minua opiskelussa	☐	☐	☐	☐	☐
Saan kiitosta, jos olen suorittanut hyvin tehtävissäni	☐	☐	☐	☐	☐
Opiskelu on minusta helppoa	☐	☐	☐	☐	☐
Useimpien oppiaineiden etenemismuhti on minulle sopiva	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussa on minua kiinnostavia oppiaineita	☐	☐	☐	☐	☐
Koulussa on minua kiinnostavia kerhoja	☐	☐	☐	☐	☐

TERVEYDENTILA

11. Mitä mieltä olet terveydestäsi? Onko se (rastita yksi vaihtoehto)

- erittäin huono
- melko huono
- keskinkertainen (ei hyvä eikä huono)
- melko hyvä
- erittäin hyvä

12. Onko sinulla ollut tämän kouluvuoden aikana alla lueteltuja oireita tai sairauksia? Jos on, niin kuinka usein? Vastaa jokaiseen kysymykseen.

	Lähes joka päivä	Noin kerran viikossa	Noin kerran kuussa	Harvoin	Ei ole ollut
Selkä- tai niskakipuja	☐	☐	☐	☐	☐
Vatsakipuja	☐	☐	☐	☐	☐
Jännittyneisyyttä tai hermostuneisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikeuksia päästä uneen tai heräilemistä öisin	☐	☐	☐	☐	☐
Päänsärkyä	☐	☐	☐	☐	☐
Väsymystä tai heikotusta	☐	☐	☐	☐	☐
Alakuloisuutta	☐	☐	☐	☐	☐
Pelkoa	☐	☐	☐	☐	☐
Nuhakuumetta, yskää tai kurkkukipua	☐	☐	☐	☐	☐

EHDOTUKSIA KOULUN PARANTAMISEKSI**13. Mikä koulussasi on parasta?**

14. Mitä asioita koulussasi tulisi erityisesti parantaa?

KIITOS!

Liite 2

MIELIPIDETIEDUSTELU VAAJAKUMMUN KOULUN OPPILAIEN HUOLTAJILLE syys- / lokakuussa 2004

Hyvät vanhemmat ja huoltajat

Olemme työstämässä koulumme opetussuunnitelmaa. Tähän koulun kehittämistyöhön meidän on tärkeää saada tietää myös teidän ajatuksianne koulustamme. Vastaukset käsitellään nimettöminä. Mieli pidetiedustelut voitte palauttaa lapsenne mukana suljetussa kirjekuoressa koululle viimeistään 7.10. 2004. **Kiitos vastauksistanne!**

Merkittävä kuhunkin seuraavista väittämistä numero, joka parhaiten vastaa mielikuvaanne siitä, miten ko. asiat ovat meidän koulussamme. Ympäröikää yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

Vaihtoehdot:	1	2	3	4	5
					Täysin eri mieltä
					Jokseenkin eri mieltä
					En osaa sanoa
					Jokseenkin samaa mieltä
					Täysin samaa mieltä
1. Koulumme on oppilaista viihtyisä paikka.	1	2	3	4	5
2. Koulumme on oppilaalle turvallinen.	1	2	3	4	5
3. Koulumme piha on viihtyisä.	1	2	3	4	5
4. Välituntitoimintaan on hyvät mahdollisuudet.	1	2	3	4	5
5. Koulumme lounasruoka on hyvää ja laadukasta.	1	2	3	4	5
6. Koulumme on onnistunut perustietojen ja –taitojen opettamisessa.	1	2	3	4	5
7. Koulussamme annetaan riittävästi tuki- ja erityisopetusta.	1	2	3	4	5
8. Kouluterveydenhuolto on koulussamme hyvin järjestetty.	1	2	3	4	5
9. Saan riittävästi tietoa lapseni koulunkäynnistä.	1	2	3	4	5
10. Koulu pitää riittävästi yhteyttä koteihin.	1	2	3	4	5
11. Vanhempien keskustelutilaisuuksia (esim. lasten kasvatuksesta, päihteiden ja huumeiden käytön ehkäisystä) pitäisi lisätä.	1	2	3	4	5
12. Henkilökohtaiset keskustelut, joissa ovat mukana vanhemmat/huoltajat, oppilas ja opettaja, auttavat koulunkäynnin seuraamisessa.	1	2	3	4	5
13. On tärkeää, että koulussamme toimisi vanhempainyhdistys.	1	2	3	4	5
14. Luokkakokoukset vanhempainillat tiivistävät kodin ja koulun yhteistyötä.	1	2	3	4	5
15. Tunnen lapseni luokkakaverit ja heidän vanhempansa.	1	2	3	4	5
16. Lapseni opettaja on helposti tavoitettavissa.	1	2	3	4	5
17. Koulussamme vallitsee hyvä ”me-henki”.	1	2	3	4	5
18. Koulumme ilmapiiri on ystävällinen, avoin ja kannustava.	1	2	3	4	5
19. Koulussamme on hyvä työrauha.	1	2	3	4	5

Lukekaa kääntöpuolella olevat opetussuunnitelman perusteiden ja kunnan opetussuunnitelman tekstilainaukset. Avoimissa kysymyksissä voitte painottaa ja tarkentaa tärkeinä pitämiänne asioita.

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Perusopetus edistää yhteisöllisyyttä, vastuullisuutta sekä yksilön oikeuksien ja vapauksien kunnioittamista. (Opetussuunnitelman perusteet 2004)

Kunnan perusopetuksen arvopohja rakentuu perusopetuslakiin ja valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin. Perusopetuslain (628/1998) ja valtioneuvoston tuntijakoasetuksen (1435/2001) yleisissä kasvatuksen ja opetuksen tavoitteissa korostetaan

- * kasvu ihmisyyteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen
- * elämässä tarpeellisten tietojen ja taitojen oppimista
- * koulutuksen tasa-arvon edistämistä ja elinikäistä oppimista

Kunnan perusopetuksessa korostetaan erityisesti yhteisöllisyyttä ja osallisuutta, joiden tulisi näkyä koulun käytännöissä: aikuisten keskinäisessä sekä aikuisten, lasten ja nuorten välisessä ja oppilaiden keskinäisessä viestinnässä, yhteistyössä ja auttamisessa. (Jyväskylän maalaiskunnan perusopetuksen opetussuunnitelma 2004)

20. Mainitkaa asia, joka on mielestänne oman lapsenne kannalta tärkeää koulussa?

21. Mainitkaa asia tai ominaisuus, jossa mielestänne olemme kouluna onnistuneet.

22. Mainitkaa asia, jossa koulumme voisi kehittyä tai kehittää toimintaansa.

23. Mitä oppiaineita tai aiheita toivoisitte koulumme painottavan opetuksessa?

24. Mistä asioista olette huolissanne tämän päivän koulussa?

25. Millainen palaute (arviointi) saa lapsenne innostumaan opiskelusta ja yrittämään parastaan?

26. Toiveita ja ajatuksia arvioinnin kehittämiseksi Vaajakummun koulussa.

27. Toiveita ja ajatuksia kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi Vaajakummun koulussa.

Kiitos vastauksistanne!